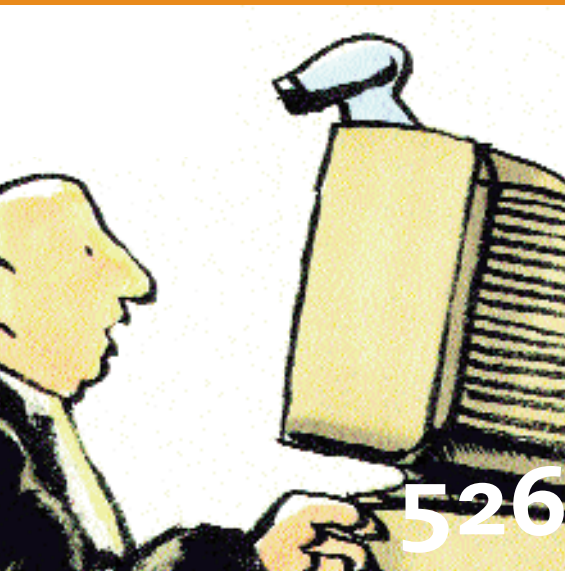

Inhoud

24 augustus 2001

Op 1 juli jl. trad de Europese verordening in werking die het **verzamen van bewijs over de grenzen heen** vereenvoudigt. We zetten de belangrijkste doelstellingen en bepalingen op een rij, en kijken alvast naar **videoconferencing**.

Over de conclusie van de A-G Léger bij het Europees Hof inzake de **samenwerking tussen advocaten en accountants** stelt procespartij mr. J.C.J. Wouters dat de race nog lang niet gelopen is.

In Rwanda werden in 1994 bijna een miljoen mensen vermoord. De verantwoordelijken voor de genocide worden berecht door het **Rwanda Tribunaal**, in het buurland Tanzania. Mischa Wladimiroff staat een van de verdachten bij en doet verslag.

526 Nieuwe Europese bewijsverordening
Mirjam Freudenthal

529 Conclusie A-G Europees Hof (2)
Riskante ontsnapping uit Europees mededingingsrecht
J.C.J. Wouters

531 Amerikaanse balies beperken beroepsgeheim
Peter Vermij

533 Interregnum Betekenisverordening
Willem Heemskerk

537 Pleiten voor het Rwanda Tribunaal
Mischa Wladimiroff

543 Het omgangshuis
Sabine van Gestel

Vaste rubrieken

525 Column
De tweede carrière
Joost Beversluis

546 Reacties:
– 'De Thuisfluit' – 'Het boekje van SKiR' – Scheiden zonder rechter, in één dag

549 Iks ging weer eens pleiten
Leo van Osch

555 Disciplinaire beslissingen

550-554 **VAN DE ORDE** met o.a.:

523 Van de deken: No shares for fee

Agenda

In het volgende nummer

Het volgende nummer (7 september 2001) is de jaarlijkse Orde-special, waarin dit jaar bijdragen over het thema van de Ordevergadering: het nieuw burgerlijk procesrecht

VAN DE DEKEN

No shares for fee

mr. M.W. Guensberg

Het *ABA Journal*, het blad van de American Bar Association (ABA), liet ons in een hoofdartikel van Debra Baker meegenieten. Het advocatenkantoor Wilson Sonsini Goodrich & Rosati, te Palo Alto, dat zich voor de begeleiding van de beursgang van VA Linux in aandelen liet betalen, bezat aan het einde van de eerste beursdag een pakket aandelen ter waarde van 24,5 miljoen dollar. Onomstreden was dat blijkens de commentaren niet maar de toepasselijke regels van de ABA verbieden het 'share for fee'-systeem niet. In een 'Formal Opinion' van het 'Standing committee on ethics on professional responsibility' van de ABA wordt echter wel benadrukt dat advocaten die een 'in lieu of a cash fee' accepteren, zich aan een aantal duidelijke regels moeten houden. De schriftelijk vast te leggen afspraken met de cliënt moeten 'fair and reasonable' zijn en de cliënt moet in de gelegenheid gesteld worden zich omtrent de voorwaarden van de betalingswijze onafhankelijk te laten adviseren.

Het aandeelhouderschap kan de advocaat tot partij maken, zeker als het om ondernemingen gaat die hun advocaat niet in geld kunnen betalen

In Europa, waar, als het gaat over ontwikkelingen in de advocatuur, nogal eens een 'westenwind waait', zijn slechts weinig concrete ontwikkelingen zichtbaar. De Zweedse balie heeft in een resolutie het 'shares for fee-systeem' verworpen, door te bepalen dat advocaten alleen in geld gehonoreerd mogen worden. In Zweden werden ook de mogelijkheden om aandelen te verwerven en te houden in een onderneming van een cliënt nogal beperkt. Bijvoorbeeld ook registeraccountants, die evenals advocaten hun onafhankelijkheid moeten koesteren, zijn gehouden om grote terughoudendheid te betrachten inzake het verkrijgen of hebben van belangen in cliënten (zie ook Gedrags- en Beroepsregels Registeraccountants 1994, art. 24).

De Algemene Raad heeft inmiddels en na overleg met de Overlegcommissie Gedragsregels het standpunt ingenomen dat in beginsel betaling van honorarium in de vorm van aandelen niet dient te worden toegelaten.

Gedragsregel 2 lid 1 schrijft voor dat de advocaat dient te vermijden dat zijn vrijheid en onafhankelijkheid in de uitoefening van het beroep in gevaar zouden kunnen komen. De belangenverstrengeling, die onvermijdelijk het gevolg zal zijn van het (beoogde) aandeelhouderschap van de advocaat, kan de advocaat te afhankelijk maken en kan zelfs in de hand werken dat de advocaat mede partij wordt. Daarbij speelt ook een rol dat het belang dat de advocaat in de onderneming van zijn cliënt krijgt al snel relevant zal zijn nu, naar men zegt, het 'shares for fee-concept' vooral aantrekkelijk is voor kleinere ondernemingen die onvoldoende kapitaalcrachtig zijn om hun advocaat gewoon te betalen. Ook uit Gedragsregel 28 lid 1 vloeit voort dat er geen ruimte geboden moet worden aan betaling anders dan in geld. Dat artikel verbiedt immers, behoudens in bijzondere gevallen en dan slechts na overleg met de deken, voorschotbetalingen anders dan in geld.

De Raad van Discipline te Den Bosch (*Advocatenblad* 1993-8 p. 239) oordeelde dat het aanbod van de cliënt tot het stellen van andere zekerheden dan in geld gemakkelijk kan leiden tot verschil in 'subjectieve waardering' en dat een en ander kan leiden tot 'te grote afhankelijkheid van de cliënt ten opzichte van de advocaat', hetgeen 'een ongewenste weerslag kan hebben op de verhouding tussen cliënt en advocaat'.

Het is de vraag of het tussenschuiven van een onafhankelijk bestuurd fonds dat de aandelen verkrijgt, soelaas kan bieden. Aangenomen moet worden dat de advocaat er immers een belang bij blijft houden of de door hem voor het fonds verdiende aandelen floreren of niet.

Het geclausuleerde 'ja' in de VS en het duidelijke 'nee' in Zweden wordt dus nu gevolgd door het oordeel van de Algemene Raad en van de Overlegcommissie Gedragsregels van de Orde dat het niet toegestaan is om honoreren in aandelen overeen te komen of te accepteren. **n**

81e jaargang – 24 augustus 2001 – nr. 14
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. W.K. van Duren
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. G.J. van Oosten
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmby@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 15: 7 september 2001
afl. 16: 21 september 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veeleuvend, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Joost Beversluis

De tweede carrière

Een paar jaar geleden bereikte mij van de zijde van de AOV-verzekeraar Movir het aanbod over te stappen op een 'tweede carrière polis'. Minder premie en snel terug in het arbeidsproces na arbeidsongeschiktheid, zo lokte de folder. Op zo'n moment mijmer je onwillekeurig even over de vraag wanneer je eigenlijk arbeidsongeschikt bent, als advocaat. Gewrichtsgebreken en ontbrekende ledematen beletten de beroepsuitoefening niet – bepaalde, niet nader te noemen ledematen uitgezonderd, als je de tv-series moet geloven. Toen ik eens twee maanden met een kruik liep, nam ik spontaan het Perry Mason-timbre over en won elke zaak waarin ik verscheen. Psychische stoornis, de grote killer bij andere vrije beroepen, wordt door menig advocaat bij zichzelf niet als een defect ervaren en valt bij de beroepsgroep als geheel moeilijk vast te stellen. Blind? Je hebt zelfs blinde rechters (echt blind bedoel ik). Zou je als advocaat niet blind kunnen zijn (echt blind bedoel ik)?

Enfin, die tweede-carrièrepolis leek mij niks. Al zal de Movir je voor minder dan een dwarslaesie halverwege de hersenstam vermoedelijk niet eens afkeuren voor je eerste carrière, hoogstens wat hulpmiddelen verstrekken, toch bleef ik gaan voor de droom van iedere echte Movir-verzekerde: Zwitserleven op andermans kosten. Maar daar ben ik anders over gaan denken, door die contactadvertentie laatst.

Bedenk als aanloop tot de apotheose van dit verhaal even welke metamorfose de contactadvertentie in vijftien jaar heeft ondergaan. Er is een klasse van succesvolle, hoogopgeleide eenzamen ontstaan. En die kijkt niet op een centimetertje meer of minder op de desbetreffende krantenpagina. Wat eerder bleef bij enige afkortingen die veel universitair geschoolden zelfs als duister ervoeren en waarmee twee of drie essentialia van karakter en gezinssituatie werden aangeduid, is een *presentatie* geworden waarin vraag en aanbod tot in detail worden uitgespeld en waaraan alleen de *beamer* en het gepruts met de laptop ontbreekt. En *wat* er dan gepresenteerd wordt. Papperlepap! Eén opeenhoping van financiële onafhankelijkheid, zelfrespect, juiste maten en natuurwetten tartende energie voor pret en baan.

Ik geloof helemaal niet dat men zich in al dat museumbezoek en reizen moet storten om leuk met z'n tweeën te zijn. Maar ik beken. Ik beken dat, in mijn verschoten stoel lezend over al die plannen en dynamiek, ik meestal halverwege de opsomming al murw ben; en daarbij zo mateloos depressief, dat ik onmiddellijk ga slapen en niet meer wakker wil worden.

Het viel te verwachten dat de hunkering die met zoveel *spending power* wordt geëtaled gelukzoekers van verkeerd allooi aantrekt. En blijkens een recente, zeer opulente werving in mijn lijfblad schept dat misbruik vraag naar een duidelijk postmoderne vorm van dienstverlening. De dame in kwestie was al een keer vernacheld en verzocht belangstellenden te schrijven naar een 'consultant'.

En kijk, dat lijkt mij wel een leuke alternatieve bezigheid voor menig advocaat. Voor de echtscheidingsbloedzuigers, die de kwaai apen en kneuzen zouden kunnen herkennen. Voor de vennootschapskanonnen, als het target voor de hofmakerij *for all practical purposes* meer een concern is dan een persoon, niettegenstaande de menselijke warmte die in het vooruitzicht wordt gesteld. En voor de generalisten onder ons, omdat ze gewoon waanzinnig nieuwsgierig zijn en zullen smikkelen bij lezen en vergelijken van de verschillende aanbiedingen.

'Consultant'; de betere hockeyers in mijn team zijn het. Natuurlijk is het ondenkbaar vrijwillig te besluiten om te stoppen als advocaat en een soort kruising van Cupido en Mengele te worden. Maar als tweede carrière, gedwongen door de Movir? Ik heb de polis veranderd en me al een paar keer van de trap gestort, uit op een passende verwonding. Had alleen nog geen geluk met mijn val.

Nieuwe Europese Verordening voor burgerlijke en handelszaken

Internationale samenwerking bij bewijsgaring

Op 1 juli jl. trad de Europese verordening in werking die vanaf 2004 binnen de EU het verzamelen van bewijs over de grenzen heen vereenvoudigt. De belangrijkste doelstellingen en bepalingen op een rij gezet. En videoconferencing lijkt de toekomst te hebben.

mr. Mirjam Freudenthal
senior docent-onderzoeker
Molengraaff Instituut

Op 28 mei 2001 is de internationale bewijsverkrijging met een nieuw instrument verrijkt: de Europese verordening betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken (Bewijs-Vo).¹ Amper twee jaar geleden werd onder het Finse voorzitterschap een ambitieus actieprogramma goedgekeurd waarin onder meer prioriteit werd gegeven aan de harmonisatie van procesrechtelijke procedures in Europa, in het bijzonder die maatregelen die een soepele justitiële samenwerking en de toegang tot de rechter bevorderen.² Meerdere van de in de zogenoemde 'conclusies van Tampere' vermelde procesrechtelijke onderwerpen werden reeds in de afgelopen twee jaar gerealiseerd.³ Thans is dus de Bewijs-Vo daaraan toe te voegen.

De Bewijs-Vo moet een vereenvoudigde en snellere samenwerking tussen de gerechten op het gebied van de bewijsverkrijging realiseren door een rechtstreekse verzending en afhandeling van de verzoeken tussen de

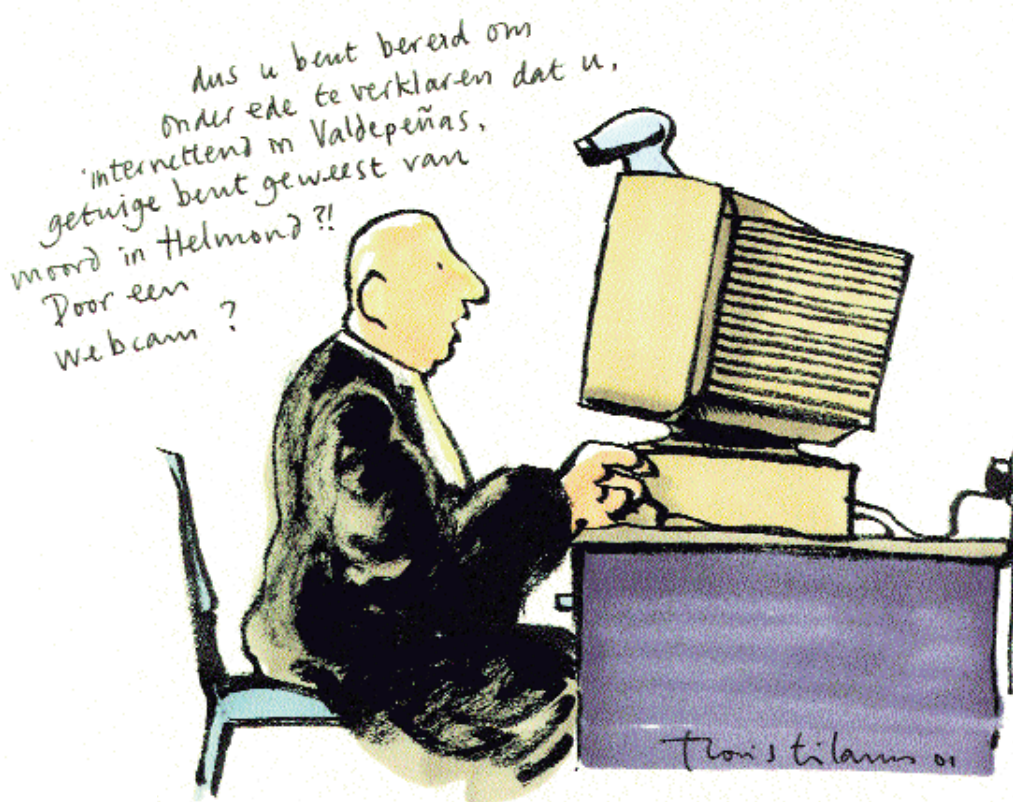
Voorbehoud

Het Bewijsverdrag 1970 bracht voor het eerst de formele en materiële regelingen met betrekking tot de omvang en de wijze van bewijsvergaring van *civil law*-landen en *common law*-landen samen, die op belangrijke onderdelen verschillen. Om die reden staat in het Bewijsverdrag 1970 het verkrijgen van bewijs uit het buitenland langs twee wegen open. Enerzijds kan de rechter worden ingeschakeld langs de weg van de rogatoire commissie, anderzijds kan bewijs op verzoek van een gerecht langs buitengerechtelijke weg worden verzameld door consuls of door commissarissen.⁵

Een rogatoire commissie is een rechterlijk verzoek aan de bevoegde autoriteit in het buitenland om medewerking te verlenen aan het verkrijgen van bewijsmateriaal. Het verzamelen van bewijs langs buitengerechtelijke weg is daarentegen gebruikelijk in de *common law*-landen. Rogatoire commissies worden daar niet door de rechter maar door een deskundige, een consul of commissaris uitgevoerd. Deze onderlinge verschillen hebben er ook toe geleid dat Verdragsstaten een voorbehoud konden maken met betrekking tot een bepaalde wijze van bewijsverzameling in de traditie van de *common law*-landen, met name de *pre-trial discovery*.⁶ De meeste landen, waaronder ook Nederland, hebben daadwerkelijk het voorbehoud gemaakt ten aanzien van de *pre-trial discovery*. Reden hiervoor was vooral de ruime mogelijkheid van bewijsgaring in de Amerikaanse *discovery*-procedure, waarbij ook derden verplicht kunnen worden alle informatie te verschaffen die de verzoeker denkt nodig te hebben. Specificatie van de stukken is daarbij niet noodzakelijk.⁷ De nieuwe Bewijs-Vo houdt daar rekening mee; zij is niet van toepassing op *pre-trial discovery*, waaronder tevens de zogenaamde 'fishing expeditions' worden gerekend.⁸

De bewijsverordening regelt een rechtstreekse en uniforme verzending en afhandeling van de verzoeken tussen de gerechten

gerechten.⁴ Daarnaast bouwt zij voort op het uit 1970 stammende Haagse Verdrag tot verkrijging van bewijs in buitenland. Zo kan bewijsverkrijging behalve op getuigenverhoor onder meer betrekking hebben op gerechtelijke plaatsopneming en onderzoek van documenten en kunnen verzoeken alleen gedaan worden met het doel bewijs te verkrijgen in een reeds aanhangige of in een voorgenomen procedure.

Naast de beoogde versnelling en vereenvoudiging bewerkt de Bewijs-Vo dat er één uniform verbindend rechtsinstrument inzake bewijsverkrijging tussen alle lidstaten van de Europese Unie (EU) is.⁹ De Bewijs-Vo zal voor de lidstaten van de EU in het bijzonder het Bewijsverdrag 1970 en het Rechtsvorderingsverdrag van 1954 vervangen.¹⁰

De Bewijs-Vo volgt inhoudelijk de opzet van de Verordening inzake de betekening en de kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke en handelszaken (Betekenings-Vo).¹¹ Een aantal praktische middelen moet de taak van de verantwoordelijke instanties vergemakkelijken, waarbij rekening gehouden wordt met technische innovaties, zoals e-mail en videoconferencing. Ook wordt gebruik gemaakt van eenvoudige, uniforme begeleidingsformulieren. Verder kent de Bewijs-Vo eenzelfde taalregeling als de Betekenings-Vo: elke lidstaat kan een 'vreemde' taal aangeven waarin naast de eigen taal gecommuniceerd kan worden. Elke lidstaat wijst een centraal orgaan aan dat kan helpen problemen op te lossen.¹² Bovendien zal een verzoek tot rechtstreekse, buitengerechtelijke bewijsgaring, zoals gebruikelijk in de *common law*-landen, in

een andere lidstaat bij het centrale orgaan van deze lidstaat moeten worden ingediend.

Verzenden en afhandelen

De kern van de verordening betreft de wijze van verzending en afhandeling van de verzoeken tussen de gerechten. Een verzoek door het gerecht waar de procedure aanhangig is, tot bewijsverkrijging of tot uitvoering van een andere gerechtelijke handeling in de aangezochte lidstaat, zal onder de Bewijs-Vo rechtstreeks en langs de snelste kanalen gericht moeten worden aan het bevoegde gerecht in die lidstaat.¹³ De rechtstreekse gerechtelijke overbrenging van het

lidstaat. Hiertoe moet het gerecht een verzoek indienen bij het centrale orgaan. De rechtstreekse bewijsgaring is alleen mogelijk als hieraan op vrijwillige basis en zonder dwangmaatregelen kan worden meegewerkt. De afhandeling vindt plaats door een daartoe door het verzoekende gerecht aangewezen persoon. Om een zorgvuldige afhandeling te garanderen zijn de volgende waarborgen opgenomen: het aangezochte gerecht kan bepalen onder welke voorwaarden de afhandeling van het verzoek plaats zal vinden door bijvoorbeeld te bepalen dat de bewijsgaring in een van zijn eigen gerechten dient plaats te vinden, en de lidstaat kan een dergelijk verzoek ook weigeren indien het in strijd is met fundamentele rechtsbeginselen.

Om tot een snelle verzending van het verzoek te komen kan gebruik gemaakt worden van alle passende middelen, zolang de leesbaarheid en de betrouwbaarheid van het document gegarandeerd zijn. Overbrenging van het verzoek met behulp van moderne elektronische middelen (internet

De meeste lidstaten zullen vooral voor videoconferencing voorzieningen moeten treffen

verzoek vervangt daarmee de overbrenging van het verzoek bij wege van rogatoire commissie door tussenkomst van een Centrale Autoriteit, zoals geregeld in het Bewijsverdrag 1970.¹⁴

Zoals reeds gemeld voorziet de Bewijs-Vo ook in de mogelijkheid van rechtstreekse buitengerechtelijke bewijsgaring door het verzoekende gerecht in een andere

en e-mail) is toegestaan indien de aangezochte staat dit accepteert.

Het verzoek wordt ingediend met gebruikmaking van een modelformulier waarop de benodigde gegevens vermeld worden. Het formulier moet ingevuld worden in de officiële taal van de lidstaat van het aangezochte gerecht, of in een taal die de aangezochte lidstaat verklaard heeft te

erkennen. Voor Nederland zou die tweede taal, in navolging van de Betekenings-Vo, de Engelse taal kunnen zijn.

Het aangezochte gerecht moet binnen zeven dagen na ontvangst het verzoekende gerecht bericht van ontvangst sturen. Is het aangezochte gerecht niet absoluut of relatief bevoegd, dan moet het verzoek doorgezonden worden aan het bevoegde gerecht. Het verzoekende gerecht ontvangt hiervan bericht.

Het verzoek moet zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen negentig dagen afgehandeld worden volgens het nationale recht

van het aangezochte gerecht. In afwijking hiervan kan het verzoekende gerecht het aangezochte gerecht vragen om het verzoek af te handelen volgens een bijzondere vorm waarin zijn eigen recht voorziet. Voor de afhandeling van een verzoek tot het horen van getuigen kunnen moderne communicatietechnieken, in het bijzonder videoconferencing en 'teleconferencing' worden gebruikt.¹⁵ Het aangezochte gerecht kan een verzoek hiertoe alleen weigeren als dit niet verenigbaar is met zijn nationale recht of indien dit grote praktische problemen oplevert.

Partijen en hun gemachtigden kunnen, indien dit in overeenstemming is met het recht van het verzoekende gerecht, aanwezig zijn bij de bewijsgaring.¹⁶ Ook voorziet de verordening in de mogelijkheid dat partijen participeren bij de afhandeling van het verzoek.

Videoconferencing

Hoewel de verkrijging van bewijs in het buitenland momenteel geen dagelijkse praktijk is, zijn de vernieuwingen die de Bewijs-Vo biedt voor de rechtspraktijk zeker toe te juichen. De meeste lidstaten zullen echter in de komende jaren de nodige voorzieningen moeten treffen om uitvoering te kunnen geven aan de verordening. Hierbij kan vooral gedacht worden aan de mogelijkheid van videoconferencing. In Nederland is het eerste experiment hiermee gestart in de rechtbank van Zutphen.¹⁷ Met videoconferencing is reeds uitvoerige ervaring opgedaan in Australië. De rechtspraktijk aldaar laat zien dat in die gevallen waarin het te kostbaar, moeizaam of anderszins niet wenselijk is dat personen ter zitting moeten verschijnen, videoconferencing een zeer nuttige functie kan vervullen. Ook binnen de EU zullen dezelfde overwegingen een rol spelen bij de beoordeling of getuigen gehoord moeten worden in andere lidstaten.¹⁸

Noten

- 1 Het voorstel van een verordening werd op initiatief van Duitsland ingediend: *Pb C 314/1*, 3 november 2000. De verordening is op 1 juli 2001 in werking getreden en is van toepassing vanaf 1 januari 2004: *Pb EGL 174/1* van 27 juni 2001. Zie <http://www.europa.eu.int/eur-lex/nl/oj>. De artikelen die regels geven met betrekking tot de implementatie van de verordening traden reeds op 1 juli 2001 in werking. De verordening zal hier worden aangeduid als Bewijs-Vo.
- 2 Europese Raad van Tampere op 15 en 16 oktober 1999: *Bull. EU* 10-1999, p. 7-15 en http://europa.eu.int/council/off/occlu/oct99/oct99_nl.htm. Art. 65 EG vormt de rechtsgrondslag voor de procesrechtelijke maatregelen.
- 3 De verordeningen Brussel I (EEX-Vo) (nr. 44/2001) en Brussel II, (nr. 1347/2000), de Insolventieverordening (nr. 1346/2000) en die inzake de Betekening of kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken (nr. 1348/2000).
- 4 Considerans nr. 2 en 3 van de verordening.
- 5 Respectievelijk hoofdstuk I, art. 1-14 en hoofdstuk II, art. 15-22 van het Bewijsverdrag 1970.
- 6 W.J. van der Nat-Verhage, 'De complexe eenvoud van het Haags Bewijsverdrag', in: *Vorm en wezen* (Heemskerkbundel), Utrecht: Lemma 1991, p. 200-223. Het voorbehoud in het Haagse Bewijsverdrag werd speciaal op verzoek van Engeland opgenomen, waarbij gewezen werd op het gevaar dat industriële spionage kon worden bedreven

wanneer een verzoek tot onderzoek van stukken werd toegestaan en de rechter in de aangezochte staat hier onbekend mee was en geen middelen had ter voorkoming van misbruik: Goedkeuringswet, Kamerstukken II, 1978-1979, 15 660 (R 1123), MvT, bij art. 23, p. 16. Voor de term 'discovery' wordt in het Engelse procesrecht thans de term 'disclosure' gebruikt.

- 7 Een verzoek uit Engeland tot het overleggen van bankafschriften door een derde werd afgewezen. De Hoge Raad overweegt in HR 18 februari 2000, *RvdW* 2000, 61 dat de rechter zijn eigen landswet dient toe te passen en geen gehoor behoeft te geven aan verzoeken die onverenigbaar zijn met die landswet. Het overleggen van stukken moet dus worden beoordeeld met inachtneming van het bepaalde in art. 843a Rv.
- 8 Deze verklaring is door de Raad afgelegd in de Annex II, *Justiciv* 64, Brussel, 15 mei 2001. In navolging van de verklaring bij het Bewijsverdrag 1970 zullen verzoeken om specifiek omschreven documenten over te leggen in een *pre-trial discovery* procedure waarschijnlijk wel gehonoreerd worden.
- 9 Het Bewijsverdrag 1970 is namelijk slechts tussen elf van de vijftien lidstaten van de EU van kracht. Geen partij bij het Bewijsverdrag 1970 zijn: België, Oostenrijk, Griekenland en Ierland.
- 10 Denemarken neemt als enige lidstaat om communautaire redenen niet deel aan de Bewijs-Vo.
- 11 EG Verordening nr. 1348/2000 van 29 mei 2000. Zie

hierover M. Freudenthal, *Advocatenblad* 2001, p. 291-298.

- 12 Deze bepaling komt overeen met de bepaling in de Betekenings-Vo. Waarschijnlijk zal dit centrale orgaan gevestigd worden bij het MvJ.
- 13 In de Bewijs-Vo wordt niet langer gesproken van een rogatoire commissie maar van een verzoek tot bewijsverkrijging.
- 14 Een uit het buitenland afkomstig verzoek bij wege van rogatoire commissie in Nederland moet krachtens het Bewijsverdrag 1970 gericht worden aan de OvJ te Den Haag. Voldoet de rogatoire commissie aan de verdragsbepalingen dan wordt de commissie doorgezonden aan de rechter waar de onderzoekshandeling moet plaatsvinden: J.M. Hebly, 'Internationale bewijsvergaring in burgerlijke zaken; een tussenstand', *Trema* 1993, p. 575-588.
- 15 Zie voor het gebruik van tele- en videoconferencing in Australië: M. Freudenthal, 'De toegang tot de civiele rechter in het ICT-tijdperk', *TCR* 2001, p. 39.
- 16 Indien het recht van het verzoekende gerecht dit toelaat kunnen ook vertegenwoordigers, zoals een deskundige of een justitieel ambtenaar van het verzoekende gerecht bij het getuigenverhoor aanwezig zijn.
- 17 Proeflokaal Zutphen: www.rechtspraak.nl/rondom_rechtspraak/ict_proeflokaal/main.htm.
- 18 Zie noot 15.

Conclusie A-G Europees Hof (2)

Riskante ontsnappingsroute uit Europees mededingingsrecht

In het vorige nummer (2001-13, 27 juli 2001) publiceerden we een toelichting van mr. Marco Slotboom op de conclusie van de A-G Léger bij het Europees Hof van Justitie in de zaak over de samenwerking tussen advocaten en accountants. Mr. J.C.J. Wouters, een van de procespartijen tegenover de Nederlandse Orde van Advocaten, miste enkele elementen. Hij stelt dat de Nederlandse regering met twee monden spreekt en meent dat de race nog lang niet gelopen is.

mr J.C.J. Wouters
advocaat te Rotterdam

Ik denk dat de NOvA in de conclusie van de Advocaat-Generaal door het oog van de naald gekropen is, wat de schending van het mededingingsrecht betreft. De A-G is namelijk van mening dat de NOvA een ondernemersvereniging is¹ en dat het mededingingsrecht op de NOvA van toepassing is.² De NOvA heeft in de procedure van meet af aan en met buitengewoon veel nadruk het omgekeerde betoogd, en vindt dus nu op deze beide punten de A-G tegenover zich. De verordening ontkomt echter volgens de A-G tóch aan de werking van de mededingingsregels, vanwege de uitzonderingsregeling van art. 90, lid 2, EG-Verdrag (thans art. 86, lid 2). Volgens die bepaling is het mededingingsrecht onder omstandigheden niet van toepassing op ondernemingen die belast zijn met het beheer van diensten van algemeen economisch belang.

Verrassend

De benadering van de A-G daarbij is bepaald verrassend te noemen. Hij stelt allereerst vast dat de NOvA zelf niet een onderneming is die belast is met het beheer van diensten van algemeen economisch belang.³ Ook op dit punt krijgt de NOvA van de A-G ongelijk, want de NOvA heeft art. 90, lid 2, van het EG-Verdrag wél op zichzelf van toepassing verklaard. De A-G is echter vervolgens van mening dat de individuele Nederlandse advocaat, voor zover hij als zelfstandige werkzaam is, een onderneming is.⁴ Die advocaat is volgens de A-G belast met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang.⁵ Er zullen weinig Nederlandse advocaten zijn die dagelijks in het besef van die taakstelling

aan het werk gaan. De advocaten in dienstbetrekking wordt dat besef overigens zonder verdere toelichting door de A-G ontzegd, terwijl dat toch ook advocaten zijn.

Ook voor de NOvA moet dit alles nieuw zijn want zij heeft deze opvatting – dat een deel van de Nederlandse advocaten belast is met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang en dat daarom de Samenwerkingsverordening niet in strijd is met het mededingingsrecht – in de procedure niet als standpunt verdedigd. De Raad van State zal eveneens verrast zijn, als het hof de A-G volgt, want de Raad van State heeft prejudicieel slechts gevraagd of de NOvA onder art. 90 lid 2, EG-Verdrag valt. Het antwoord daarop van de A-G is dus duidelijk 'nee'. Op basis van dat antwoord is de Samenwerkingsverordening van rechtswege nietig.

Diepgaand onderzoek vereist

Voor een beroep op de uitzondering van art. 90, lid 2, EG-Verdrag moet nog aan een aantal nadere voorwaarden worden voldaan. Eén daarvan betekent dat onderzocht moet worden of het verbod van samenwerking tussen advocaten en accountants de minst schadelijke oplossing is uit mededingingsoogpunt. De A-G merkt op dat er diverse indicaties zijn dat de beperking van de mededinging niet verder gaat dan hetgeen strikt noodzakelijk is,⁶ maar is toch van oordeel dat het hof niet over de nodige gegevens beschikt om de vraag naar het evenredige karakter van de Samenwerkingsverordening zelf te kunnen beantwoorden. Daarvoor is volgens de A-G een onderzoek, en zelfs een 'diepgaand onderzoek', nodig van de feiten van het hoofdgeding.⁷

De A-G vindt meer concreet dat de Raad van State nader onderzoek moet verrichten naar de vraag of er objectieve redenen zijn om in Nederland ingeschreven advocaten toe te staan een geïntegreerde samenwerking aan te gaan met notarissen, belastingadviseurs en octrooigemachtigden, doch hun te verbieden een geïntegreerde samenwerking aan te gaan met accountants.⁸ In dat verband noemt de A-G met zoveel woorden het in 1999 door een interdepartementale werkgroep van het Ministerie van Justitie en het Ministerie van Economische Zaken uitgebrachte rapport. De Raad van State moet, zo vindt de A-G, ook status en draagwijdte van dat rapport onderzoeken.⁹

In genoemd rapport, van juli 1999, wordt principieel 'ja' gezegd tegen interdisciplinaire samenwerking van advocaten,

De NOvA en de Nederlandse regering hebben het rapport in hun schriftelijke opmerkingen die zij bij het hof hebben ingediend, volkomen genegeerd. Toen hun op de zitting van het hof van 12 december vorig jaar door de rechter-rapporteur Wathelet gevraagd werd wat de betekenis was van het rapport, deden zij het rapport tot mijn bijstering af als een intern stuk van een aantal ambtenaren, dat verder geen betekenis had.

Het rapport is echter de uitvoering van een motie van 14 april 1998 van de Tweede Kamer, waarin de regering werd verzocht aan de Kamer voorstellen te doen ter zake van de interdisciplinaire samenwerking door notarissen.¹⁰ Het rapport is door de staatssecretaris van Justitie (toen Job Cohen) bij brief van 1 oktober 1999 ook

De betekenis en de status van het regeringsrapport dat interdisciplinaire samenwerking toeliet, zullen nog moeten worden onderzocht

accountants, belastingadviseurs en notarissen. Dat mag toch wel een doorbraak genoemd worden. Niet onbelangrijk is dat het rapport tot dat standpunt komt mede op grond van de conclusie (p. 27):

- dat gelijkheid van behandeling van samenwerkingsverbanden tussen juridische dienstverleners enerzijds en juridische en financiële dienstverleners anderzijds vergt dat de motivering van een verbod op de laatste vorm van samenwerking en het toelaten van de eerste vorm van samenwerking, is gegrond op wezenlijke verschillen tussen de beide soorten van dienstverlening, en
- dat niet kan worden verdedigd dat de juridische en financiële dienstverlening zodanig van elkaar verschillen dat het verbieden van samenwerking tussen juridische en financiële dienstverlening gerechtvaardigd is, terwijl een samenwerkingsverbod niet nodig zou zijn ten aanzien van de verschillende soorten van juridische dienstverlening.

aan de Tweede Kamer aangeboden.¹¹ Uit het persbericht van het Ministerie van Justitie van die datum naar aanleiding van die aanbieding blijkt dat de staatssecretaris geen principiële bezwaren heeft tegen samenwerking tussen notarissen en accountants en dat hij, anders dan de NOvA, ook geen principieel onderscheid ziet tussen samenwerking van juridische beroepsbeoefenaars enerzijds en juridische en niet-juridische beroepsbeoefenaars anderzijds.

Veel uit te leggen

Tegen de achtergrond van dit alles zal de NOvA nog heel wat hebben uit te leggen aan de Raad van State, als het hof de A-G volgt. Wat mij betreft wordt dan het oog zichtbaar van een nieuwe naald waar de NOvA doorheen moet.

Ook is er naar mijn mening reden om de Nederlandse regering te vragen waarom zij bij haar interventie voor het hof, ondanks het rapport van juli 1999, toch het Nederlandse verbod van samenwerking tussen advocaten en accountants heeft verdedigd. Bij deze dan.

Noten

1 § 75 van de conclusie.

2 § 87.

3 § 168.

4 § 171.

5 § 172.

6 § 190.

7 § 196.

8 § 198 en § 200.

9 § 199 en § 200.

10 Kamerstukken II, 1997-1998, 23 706, nr. 29.

11 Kamerstukken II, 1999-2000, 23 706, nr. 39.

De Orde verklaarde desgevraagd over de inhoud van de lopende procedure en dus ook over de inhoud van de conclusie van de Advocaat-Generaal geen openbare discussie te willen voeren. Ze meldt overigens dat ze evenals de Nederlandse regering wel heeft gewezen op de brief van de Staatssecretaris van Justitie van 1 oktober 1999 (red.).

Amerikaanse balies beperken beroepsgeheim

De advocatuur in de Verenigde Staten kent sinds kort een nieuwe gedragsregel: voor informatie van cliënten die doet vermoeden dat leven of gezondheid van derden gevaar loopt, verdwijnt het beroepsgeheim. Maar de voorgestelde beperking op dit beroepsgeheim voor het geval dat de advocaat door zijn cliënt betrokken dreigt te worden bij grote vermogensdelicten, werd verworpen.

Peter Vermij

freelance journalist, Washington

CHICAGO – De gemoederen liepen bij tijd en wijle hoog op, toen 532 afgevaardigden van de American Bar Association (ABA) begin augustus in Chicago bijeen waren. Op de agenda stond dan ook niets minder dan de verbouwing van een heilig huisje van de advocatuur: het recht en de plicht om te zwijgen over alles wat een cliënt zijn raadsman of -vrouw heeft verteld.

Toen de stofwolken van de stemmingen waren opgetrokken, bleken de aanwezigen hun goedkeuring te hebben gegeven aan een ingrijpend amendement. Wanneer de nieuwe ethische richtlijnen doorgevoerd worden, zal het beroepsgeheim van advocaten belangrijk zijn ingeperkt. Wanneer zij het 'redelijke vermoeden' krijgen dat iemand een haar zal worden gekrenkt, zouden zij hun recht om te zwijgen verliezen – of hun cliënt er nu iets mee te maken heeft of niet.

Voorstanders van de aanpassing verwelkomen de optie om uit de school te klappen wanneer hun geweten daar om vraagt. Maar velen betwijfelen ook of het verstandig is de traditionele vertrouwensrelatie met de cliënt daarvoor op het spel te zetten.

Vier jaar had een speciale commissie nodig om voorstellen tot modernisering van de uit 1983 stammende ethische richtlijnen te formuleren. Hoog tijd, leek het, want bijna elke

Amerikaanse staat was in de tussentijd begonnen zijn *Code of Conduct* te herschrijven. Bij afwezigheid van landelijke richtlijnen ontstaan grote verschillen.

Volgens de oude ABA-richtlijnen mogen advocaten informatie van hun cliënt naar buiten brengen wanneer die cliënt op het punt staat een zwaar misdrijf te begaan. Maar de uitzondering gold slechts heel zeldzame gevallen: de advocaat moet weten van voornemens die 'waarschijnlijk zullen resulteren in een spoedige dood of ernstig lichamelijk letsel'.

In veler ogen ging deze uitzondering echter niet ver genoeg – tientallen Amerikaanse staten versoepelden op dit punt al de regels. Want wat moet een advocaat die hoort dat een bedrijf kankerverwekkende stoffen dumpst naast een woonwijk? Die interne rapporten leest waaruit blijkt dat een nieuw product levensgevaarlijk is? Het lijkt weliswaar weinig op een acute aanslag, maar toch zijn er levens in het geding, die gered kunnen worden als de advocaat zijn zwijgen doorbreekt.

'Dit voorstel is belangrijk in een wereld met exploderende banden en auto's die over de kop slaan'

De commissie ging niet zover als 25 staten, die advocaten het recht geven geheimen te verklappen bij elk voornemen een misdaad te plegen. Het voorstel was niet meer te spreken van een *spoedige* dood. In plaats daarvan zou de 'redelijke zekerheid' dat leven of gezondheid van mensen bedreigd wordt voldoende reden zijn om alarm te slaan. Niet langer zou de cliënt zelf het misdrijf moeten beramen – voorkennis over criminele voornemens van derden zou genoeg zijn.

'Dit voorstel breidt de vrijheid van advocaten om aan de bel te trekken drastisch uit', stelde Stephen Gillers, hoogleraar rechtsethiek aan de Universiteit van New York, tegenover de *New York Times*. 'En dat is belangrijk in een wereld vol met exploderende banden en auto's die over de kop slaan.'

Niet iedereen reageerde echter zo enthousiast. Het voorstel werd met krappe meerderheid aangenomen. Tegenstanders protesteer-

den tegen wat zij zagen als uitholling van een waardevolle traditie: wie in de problemen zit, moet altijd zijn advocaat kunnen vertrouwen – zelfs wanneer het onderwerp van gesprek een misdrijf is.

Fraude

Meer weerklank vonden de opposenten voor een aanpassing waarin lijf en leden niet op het spel staan. Zoals enige tijd geleden de Europese Commissie het witwassen van zwart geld van het beroepsgeheim probeerde uit te zonderen, zo wilde ook de ABA-commissie een uitzondering maken voor grote vermogensdelicten waarin de advocaat door zijn cliënt betrokken dreigt te worden – 'grof misbruik van de relatie tussen cliënt en raadsman', aldus het voorstel. Volgens de talrijke tegenstanders staat er echter meer op het spel dan die heilige vertrouwensband. Invoering van deze regel, betoogden gedelegeerden, maakt advocaten verantwoordelijk voor het oordeel of zijn cliënt de wetten gaat overtre-

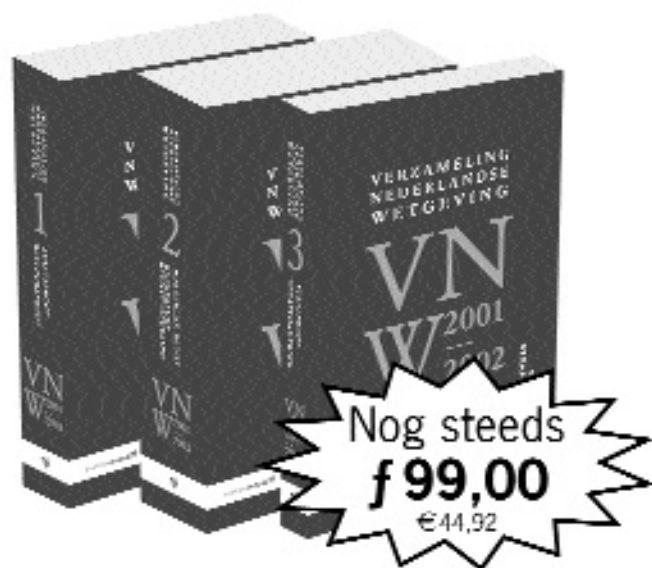
den. Dat geeft de advocaat enerzijds buitengewoon veel macht, maar stelt hem anderzijds bloot aan schadeclaims – van de verraden cliënt of van diens slachtoffers, die menen ten onrechte niet te zijn gewaarschuwd.

Uiteindelijk, stelden de tegenstanders, bereikt deze regel het omgekeerde van wat de bedoeling is: ook advocaten zouden niet meer horen hoe de vork echt in de steel zit. Met 255 tegen 151 stemmen werd het plan verworpen. Daarop trok de commissie een nog verdergaand voorstel in, dat advocaten het recht zou geven geheimen te schenden om reeds gepleegde misdaden te corrigeren – zelfs als de cliënt van toekomstige misdrijven afziet.

'Ongelukkig' noemde commissievoorzitter Norman Veasey, opperrechter van de staat Delaware, de geleden nederlaag. Hij sloot echter niet uit dat beide voorstellen in februari weer op tafel komen.

Verzameling Nederlandse Wetgeving 2001/2002

De meest geraadpleegde wetten
in drie praktische delen.

De enige wettenverzameling
met verwijzingen per artikel en
met toekomstige wetgeving.

Kijk ook op: www.sdu.nl/vnw

koninklijke vermande

Interregnum Betekenningsverordening

Nederland is te laat met de Uitvoeringswet bij de Europese Betekenningsverordening, die op 31 mei 2001 in werking trad.¹ Dient nu deze verordening in acht te worden genomen of de nationale wetgeving van art. 4 sub 8° Rv? Een tijdelijke oplossing biedt deurwaarder mr. J.M. Wisseborn te Harderwijk. Hij doet suggesties voor een concept-exploot van dagvaarding en een concept-exploot van betekening van een titel, met bevel tot betaling, die kunnen worden gebruikt totdat de Nederlandse Uitvoeringswet in werking treedt.

Willem Heemskerk
redactielid Advocatenblad

Op 31 mei 2001 is Verordening (EG) Nr. 1348/2000 van de Raad van 29 mei 2000 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken in werking getreden, hierna: de Betekenningsverordening. Deze verordening is van toepassing in (burgerlijke en in handels)zaken waarin een gerechtelijk of buitengerechtelijk stuk van een lidstaat naar een andere lidstaat moet worden verzonden ter betekening of kennisgeving aldaar, mits het adres van degene voor wie het stuk is bestemd, bekend is.

Art. 20 lid 1 van de Betekenningsverordening bepaalt dat zij voor het gebied dat tot haar werkingssfeer behoort voorrang heeft op de tussen lidstaten gesloten verdragen, waaronder het Haags betekenningsverdrag van 1965. Anders gezegd: vanaf 31 mei 2001 geldt het Haags betekenningsverdrag tussen de lidstaten niet meer.

Belangrijk verschil tussen het Haags betekenningsverdrag en de Betekenningsverordening is dat onder vigore van het eerste betekening was voltooid wanneer deze op de voet van art. 4 sub 8° Rv ten parkette van de officier van justitie (die voor doorzending zorgdroeg) had plaatsgevonden, terwijl krachtens de Betekenningsverordening betekening eerst in het buitenland, door de zogeheten ontvangende instantie(s), plaatsvindt. Dit kan grote gevolgen hebben als betekening (bijvoorbeeld in geval van hoger beroep, cassatieberoep of beslag) binnen een bepaalde termijn moet plaatsvinden, ware het niet dat art. 9 lid 2 van de Betekenningsverordening bepaalt dat de datum die dan in aanmer-

king moet worden genomen wordt bepaald door het recht van de lidstaat van de verzendende instantie.

Probleem is dat Nederland niet tijdig vóór 31 mei 2001 en ook nu nog niet gereed is gekomen met een Uitvoeringswet. Eerst op 22 mei 2001 is een wetsvoorstel² ingediend,³ waarin voor Nederland de gerechtsdeurwaarders worden aangewezen als verzendende en ontvangende instanties en de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders⁴ als centrale instantie. Verder wordt een nieuw art. 4a Rv voorgesteld, waarin in lid 2 is geregeld op welke wijze de deurwaarder – die als verzendende instantie immers zelf in Nederland niet meer betekent – de dagvaarding of een ander exploot naar de ontvangende instantie in het buitenland dient te verzenden. Lid 3 bepaalt (onder meer) dat wanneer de betekening binnen een bepaalde termijn moet worden verricht, ten aanzien van de eiser⁵ de datum van verzending in aanmerking wordt genomen als de datum van betekening; daarmee wordt derhalve een invulling gegeven aan het zojuist genoemde art. 9 lid 2 van de Betekenningsverordening.

Dat Nederland – kort gezegd – niet op tijd klaar is, vormt in zoverre een probleem dat bij de betekening van dagvaardingen of andere exploiten sedert 31 mei 2001 de – rechtstreeks werkende – Betekenningsverordening in acht moet worden genomen, terwijl volgens de (huidige) nationale wetgeving ook de weg van art. 4 sub 8° Rv moet worden gevolgd, zolang het zojuist besproken ontwerp art. 4a Rv nog niet in werking is getreden.⁶

Voorbeeld-exploten

Deurwaarder mr. J.M. Wisseborn te Harderwijk heeft (tekst)suggesties voorgesteld voor enerzijds een concept-exploot van dagvaarding en anderzijds een concept-exploot van betekening van een titel, met bevel tot betaling, zoals die zouden kunnen worden gebruikt totdat de Nederlandse Uitvoeringswet in werking is getreden. Beide suggesties worden integraal afgedrukt op de volgende pagina's.

Mr. Wisseborn hecht eraan te benadrukken dat het gebruik van de modellen geheel op eigen risico plaatsvindt, er geen rechten aan kunnen worden ontleend en hij geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid ter zake aanvaardt. Datzelfde geldt voor mijzelf en (de redactie van) het *Advocatenblad*.

Verder kan ik belangstellenden verwijzen naar www.kbvg.nl (de internetsite van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders), waarop inmiddels onder meer de lijsten met adressen van de centrale instanties in de verschillende lidsta-

Meer onzekerheden

Overigens betreft het hier zeker niet de enige onzekerheid waartoe het interregnum leidt. In dat verband kan nog worden genoemd dat de Uitvoeringswet (nog) niet voorziet in terugwerkende kracht, wat betreft betekeningen die vanaf 31 mei 2001 tot inwerkingtreding van die wet plaatsvinden, zodat het voorgestelde art. 4a lid 3 Rv voor die betekeningen zijn sauverende werking lijkt te missen; verdedigbaar is daarentegen⁷ dat zolang nog kan worden uitgegaan van (het moment van) de betekening die bij de genoemde dubbele benadering ex art. 4 sub 8° Rv (ook) plaatsvindt.

In het interregnum is ook onzeker of de verzet-, appel- respectievelijk cassatiedagvaarding bij een buitenlandse geopposeerde, geïntimeerde respectievelijk verweerder in cassatie nog wel op de voet van art. 83 lid 1, 343 lid 1 respectievelijk 407 lid 5 Rv kan worden uitgebracht. Het voorgestelde art. 4a Rv voorziet in de verplichting om bij betekening langs die weg tevens een afschrift of vertaling van de dagvaarding aan de ontvangende instantie in het buitenland

Noten

- ¹ *PbEGL* 160/37; zie voor een uitvoerige bespreking M. Freudenthal, *Advocatenblad* 2001-8, p. 291-298.
- ² 27 748, te raadplegen via www.overheid.nl.
- ³ De late indiening van het wetsvoorstel wordt in de op 27 juli 2001 ingekomen Nota naar aanleiding van het Eindverslag (TK 2000-2001, 27 748, nr. 5, p. 2) verklaard door enerzijds de tijd die wetsvoorstel 26 855 betreffende modernisering van het burgerlijk procesrecht heeft genomen en anderzijds de materie van de Betekeningsverordening, die taaiër is gebleken dan het zich aanvankelijk liet aanzien.
- ⁴ Die met de inwerkingtreding van de Gerechtsdeurwaarderswet op 15 juli 2001 van rechtswege (onder algemene titel) de Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders heeft opgevolgd.
- ⁵ Mijns inziens dekt het woord 'eiser' hier overigens niet de lading, nu onder die lading ook de appellant, de eiser tot cassatie, de opposant, de beslaglegger, etc. dienen te vallen.
- ⁶ Ook de wetgever gaat in de Memorie van Toelichting van deze voorlopig 'dubbele' benadering uit, zie TK 2000-2001, 27 748, nr. 3, p. 7. Zie ook de Circulaire van de Minister van Justitie van 6 april 2001, *Stcrt.* 70, p. 25-26. Voor een nog uitvoeriger 'instructie' zie de Nota naar aanleiding van het Eindverslag, TK 2000-2001, 27 748, nr. 5, p. 3.
- ⁷ Zie ook de Nota naar aanleiding van het Eindverslag, TK 2000-2001, 27 748, nr. 5, p. 2.
- ⁸ Zie in dit verband HR 27 juni 1986, *NJ* 1987, 764 (WHH), rov. 3.

Omdat Nederland niet op tijd klaar is moet nu de Betekeningsverordening in acht worden genomen en tegelijk ook de weg van art. 4 sub 8° Rv worden gevolgd

ten zijn geplaatst. Helaas zijn er nog steeds geen officiële EU-publicaties met betrekking tot de ontvangende instanties in de lidstaten, wellicht omdat geen van de landen met uitvoeringswetgeving klaar is. De Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders adviseert – eveneens zonder verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid te willen aanvaarden – tot die tijd in voorkomend geval bij de centrale instantie van het betreffende land navraag te doen wie voor het betrokken adres de ontvangende instantie is. Leidt dat niet (tijdig) tot een (bevredigend) antwoord, dan kunnen de stukken ter betekening wellicht het beste aan de centrale instantie van de ontvangende lidstaat worden toegestuurd.

te verzenden, ter betekening aan degene voor wie de dagvaarding is bestemd; op dit moment geldt die verplichting echter niet. Naar mijn mening is verdedigbaar dat – net als onder het Haags Betekeningsverdrag⁸ – in eerste instantie volstaan kan worden met 'nationale' uitbrenging en dat bij niet-verschijnen van de (buitenlandse) wederpartij de rechter alsnog de gelegenheid dient te bieden deze langs de in de Betekeningsverordening voorgeschreven weg tegen een nieuwe datum op te roepen, zonder dat het oorspronkelijke exploot zijn effect verliest.

n

Dagvaarding

Concept-exploot zoals het zou kunnen luiden in de periode dat de Betekeningsverordening in werking is getreden maar de Nederlandse uitvoeringswetgeving nog niet.¹

Heden,
ten verzoeken van
heb ik,
GEDAGVAARD :

Dieter Horst, hierna te noemen gedaagde, zonder bekende woon- of verblijfplaats binnen Nederland. Daarbuiten wonende te 5100-D München, Hauptstrasse 53, Bondsrepubliek Duitsland.

Mitsdien ex art. 4 sub 8 Rv mijn exploit doende aan het parket van de Edelachtbare Heer/Vrouwe Officier van Justitie van de Arrondissementsrechtbank te... en aldaar één afschrift dezes latende aan...

Terwijl voorts twee afschriften dezes door mij, deurwaarder, uit kracht van de EG-verordening nr 1348/2000 van de Raad van de Europese Unie van 29 mei 2000 (EU Betekeningsverordening), *heden* zijn verzonden naar de ontvangende instantie in Duitsland, te weten...

Deze verzending heeft plaatsgevonden (d.m.v.: post/fax/e-mail).

Bijgevoegd is een vertaling van deze dagvaarding/dit stuk in de ... taal (NB: er kan ook worden volstaan met alleen vertaling).

Het formulier als bedoeld in art. 4, derde lid van genoemde verordening is door mij, deurwaarder, ingevuld in de ... taal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om *deze dagvaarding/dit stuk* aan de gedaagde *te betekenen/daarvan kennis te geven* op de wijze als onder 5 in het hiervoor genoemde formulier 'aanvraag om betekening of kennisgeving van stukken' omschreven, t.w. *betekening volgens de wet van de aangezochte staat* (5.1 formulier)

Terwijl voorts nog een vierde afschrift dezes door mij, deurwaarder, bij aangetekende post met bericht van ontvangst onverwijld zal worden toegezonden aan Dieter Horst voornoemd op zijn voormeld adres,

Aldus wordt de gedaagde opgeroepen

om op ... dag ... tweeduizend één ... te verschijnen ter terechtzitting van ..., zitting houdende te ...

1 Gebruik van dit model is op eigen risico en er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

Betekening titel met bevel

Concept-exploot zoals het zou kunnen luiden in de periode dat de Betekeningsverordening in werking is getreden maar de Nederlandse uitvoeringswetgeving nog niet.²

Heden,
ten verzoeken van
heb ik...
BETEKEND AAN:

Dieter Horst, zonder bekende woon- of verblijfplaats binnen Nederland. Daarbuiten wonende te 5100-D München, Hauptstrasse 53, Bondsrepubliek Duitsland.

Mitsdien ex art. 4 sub 8 Rv mijn exploit doende aan het parket van de Edelachtbare Heer/Vrouwe Officier van Justitie van de Arrondissementsrechtbank te... en aldaar één afschrift dezes alsmede van na te melden titel latende aan...

Daarnaast zal door mij, deurwaarder, een tweede afschrift dezes en van na te melden titel bij aangetekende post met bericht van ontvangst onverwijld worden toegezonden aan Dieter Horst voornoemd op zijn voormeld adres,

Terwijl voorts twee afschriften dezes en van na te melden titel, door mij, deurwaarder, uit kracht van de EG-verordening nr. 1348/2000 van de Raad van de Europese Unie van 29 mei 2000 (EU Betekeningsverordening), *heden* zijn verzonden naar de ontvangende instantie in Duitsland, te weten...

Deze verzending heeft plaatsgevonden (d.m.v.: post/fax/e-mail)

Bijgevoegd is een vertaling van *dit stuk en de voormelde titel* in de ... taal (NB: er kan ook worden volstaan met alleen vertaling);

Het formulier als bedoeld in art. 4, derde lid van genoemde verordening is door mij, deurwaarder, ingevuld in de ... taal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om *dit stuk en de voormelde titel* aan de gerequireerde *te betekenen/daarvan kennis te geven* op de wijze als onder 5 in het hiervoor genoemde formulier 'aanvraag om betekening of kennisgeving van stukken' omschreven, t.w. *betekening volgens de wet van de aangezochte staat* (5.1 formulier)

MET BEVEL AAN DE GEREQUIREERDE:

Om binnen TWEE DAGEN NA BETEKENING aan de inhoud van de meergenoemde titel te voldoen en mitsdien aan mij, deurwaarder, als houder der titel, ten behoeve van requirante tegen kwijting te betalen:

.....

MET AANZEGGING:

dat indien de gerequireerde niet (tijdig) aan dit bevel voldoet er zal worden overgegaan tot de uitvoering van de executoriale titel en wel door inbeslagneming en verkoop van de roerende en onroerende zaken van gerequireerde en door alle andere wegen en middelen van executie.

De kosten dezes zijn: f...

– deurwaarder –

(*mr. J.M. Wisseborn, deurwaarder te Harderwijk*)

2 Gebruik van dit model is op eigen risico en er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

Pleiten voor het Rwanda Tribunaal

Foto: Sven Torfirm / HH

In Rwanda werden in 1994 in vier maanden bijna een miljoen mensen, voornamelijk Tutsi's, op gruwelijke wijze vermoord. De verantwoordelijken voor de genocide worden berecht door het Rwanda Tribunaal in Arusha, in het buurland Tanzania. Mischa Wladimiroff staat sinds 1998 de Rwandees Alfred Musema bij; hij was eind mei in Arusha voor de laatste fase van het appèl.

Jhr. mr. Mischa Wladimiroff
advocaat te Den Haag

Bij de transferbalie op Schiphol staat mijn Engelse mederaadsman Steven Kay Q.C. al op mij te wachten. Tijdens de vlucht vergelijken we onze bevindingen naar aanleiding van onze laatste bespreking, een maand tevoren bij hem thuis. Als ik in Tanzania de vliegtuigtrap afloop, geniet ik van de zoele avondtemperatuur. Tot mijn verrassing zie ik in de verte de boomlange gestalte van Roland Amoussouga, het hoofd van de *Witness and Victims Support Unit* van het Tribunaal, in de hal staan. Kennelijk zijn er mensen aan boord die hij moet opvangen. Dan blijkt dat hij uit vriendschap op ons staat te wachten. Geroutineerd leidt hij ons snel door de douane heen en we hoeven niet met de VN-bus naar Arusha; we kunnen met hem meerijden.

Na een uur al staan we ergens in de negorij bij Arusha voor 'ons huis', waar we zo vaak eerder verbleven. Samen met andere advocaten van Steven Kays *Chambers* huren we dit huis al enige tijd van een plaatselijke *Chiefen* in 1999 hebben Steven en ik er zelfs zes maanden gewoond. Onze *legal assistant*, Sylvia de Bertodano, is er al. We drinken een biertje, roken een sigaar en gaan niet te laat slapen.

African Justice

Alfred Musema was destijds directeur van een theefabriek met omliggende plantages in de provincie Kibuye en werd als zodanig als een invloedrijke man in dat gebied beschouwd. De Rwandese genocide is waarschijnlijk het ergst geweest in Kibuye, een in het westen van Rwanda gelegen provincie aan het Kibuyemeer, dat de grens

tussen Rwanda en Kongo vormt. Musema is een Hutu en was tegen het einde van de gruwelijkheden met zijn gezin het land uit gevlucht en in Zwitserland terechtgekomen. Daar werd hij in 1995 gearresteerd op verdenking van oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid. De zaak is nooit verder gekomen dan een militair strafrechtelijk vooronderzoek. In 1997 droeg de Zwitserse militaire justitie Musema over aan het Rwanda Tribunaal op basis van een aanklacht uit 1996. In deze aanklacht wordt Musema beschuldigd van het aanzetten en samenzweren tot genocide, althans deelneming daaraan.

De zaak-Musema draait om een alibi. Tijdens het proces weersprak Musema niet dat er in Rwanda een genocide heeft plaatsgevonden en dat tijdens de gebeurtenissen die hem ten laste waren gelegd waarschijnlijk 70.000 Tutsi's zijn vermoord. Hij ontkende echter bij deze gebeurtenissen aanwezig of betrokken te zijn geweest en voerde aan dat hij op die momenten ergens anders

maatregelen omgeven, waaronder een (ingehuurd) peloton militairen, die ons overal (en vaak hinderlijk) vergezelden. Daarna heb ik, ditmaal alleen, de theefabriek nog een keer bezocht en nog aanvullende documenten gevonden.

Het proces tegen Musema begon in januari 1999 voor een *Trial Chamber* van het Rwanda Tribunaal, dat bestond uit een voorzittende rechter uit Zweden, Aspegren, en twee bijzittende rechters, één uit Senegal – de vorige president van het tribunaal, Kama, die onlangs is overleden – en één uit Zuid-Afrika, de huidige president van het tribunaal, Pillay. Met enige onderbrekingen duurde het proces zes maanden. Tijdens het proces werden door de aanklagers 22 getuigen, een onderzoeker en een deskundige gehoord; door de verdediging werden slechts vier getuigen en een onderzoeker gehoord. In de loop van het proces werden de aanklachten uitgebreid met de verdenking van een drietal verkrachtingen. Zes maanden na de beëindiging van het proces

Omdat wij het eerste verdedigingsteam waren dat Rwanda bezocht, werden we overal vergezeld door een peloton militairen

was. De gestelde aanwezigheid van Musema werd tijdens het proces door middel van *cross-examination* van de getuigen à charge bestreden en het alibi werd door middel van een grote hoeveelheid documenten ondersteund, aangevuld met een aantal getuigen à decharge. Omdat het proces niet ter plaatse doch in Tanzania werd gevoerd, speelde de visualisering van de diverse locaties een belangrijke rol. Beide partijen bedienden zich van kaarten, situatietekeningen, foto's en videofilms.

De meeste documenten, foto's en video-beelden waarop de verdediging zich beriep, waren bij twee gelegenheden in Rwanda verzameld. Tijdens een van de onderbrekingen van het proces bezochten Steven Kay en ik de theefabriek in Kibuye. Daar troffen we een grote hoeveelheid relevante documenten aan. Omdat wij het eerste verdedigingsteam waren dat ooit Rwanda bezocht, was ons bezoek met enorme veiligheids-

deed de *Trial Chamber* in januari 2000 uitspraak. Musema werd van zeven aanklachten vrijgesproken en veroordeeld voor samenspanning tot genocide en een verkrachting. Vanwege zijn betrokkenheid bij genocide werd hem levenslange gevangenisstraf opgelegd.

Advocaat actief

Het recht van het tribunaal is niet de adoptie van één rechtssysteem, doch *sui generis*. Nationaal recht is niet van toepassing, hoogstens een leidraad uit oogpunt van rechtsvergelijking. Dat geldt ook voor internationale verdragen, zoals het Europese, Inter-Amerikaanse of het Afrikaanse mensenrechtenverdrag. Het gaat om een nieuw systeem dat gebaseerd is op een synthese van de kenmerkende elementen van *civil law* en *common law*, de twee grote mondiale rechtssystemen. Bovendien heeft het een supranationaal karakter, doordat staten zo

nodig met opzijsetting van het eigen nationale recht zich dienen te conformeren aan het tribunaal.

Het materiële recht van het Rwanda Tribunaal is nauwelijks geregeld. Er is een door de Verenigde Naties opgesteld statuut dat naast de organisatorische aspecten van het tribunaal slechts een beperkt aantal substantiële kwesties regelt, zoals de jurisdicties, de omvang van de strafrechtelijke aansprakelijkheid, de basale rechten van verdachten, de straffen en verplichting van staten tot medewerking aan het tribunaal. Opvallend nu is, vooral voor hen die uit een *civil law*-jurisdictie komen, dat er geen codificatie is van de strafbare feiten, met als gevolg dat er geen delictomschrijving bestaat van de oorlogsmisdrijven, de misdrijven tegen de menselijkheid en genocide. Men kan deze delicten slechts kennen door middel van de Geneefse Verdragen, het Genocide Verdrag, het gewoonterecht en de spaarzame jurisprudentie. Er bestaat dus niet zoiets als een wetboek van strafrecht, en daarom speelt de jurisprudentie een zeer belangrijke rol bij de vorming van dit nieuwe recht.

Het statuut houdt een opdracht aan de rechters in het procesrecht te schrijven.

Daarom is het formele recht beter gecodificeerd, zij het dat het gaat om globale regels, die veel ruimte laten voor nadere uitwerking door middel van *case law*. Een en ander is vastgelegd in de *Rules of Procedure and Evidence*. Deze *Rules* zijn met een paar wijzigingen overgenomen van de *Rules of Procedure and Evidence* van het Joegoslavië Tribunaal. De rechtspraak van de beide tribunalen oefent daarom wederzijds invloed uit. De fase voor de aanvang van het eigenlijke proces is het meest gemengd van karakter, ofschoon het grondpatroon zich op het *common law*-systeem oriënteert. Een aanklacht (dat is geen dagvaarding) moet door een rechter geconfirmeerd worden en daarna wordt veel aan de partijen overgelaten. Tijdens de *pre trial*-fase oefent de rechter slechts een toezichthoudende functie uit, hij bemoeit zich niet met de bewijsgaring. Het eigenlijke proces heeft een dominant Angelsaksisch karakter, het is een zuivere accusatoire procesgang.

Dit laatste brengt mee dat van de verdediging een andere, aanzienlijk actievere, rol wordt verwacht dan een advocaat uit een *civil law*-jurisdictie van huis uit gewend is. In het gematigd inquisitoire proces, dat volgens het verticale model werkt, beheerst de rechter alle aspecten van de zitting, is de

verdachte min of meer onderwerp van berechting en heeft de raadsman slechts een van de verdachte afgeleide rol. Het accusatoire proces daarentegen werkt meer volgens het horizontale model, de rechter bewaakt slechts de correctheid van de procesgang en in beginsel bepalen de partijen de wijze waarop het proces wordt gevoerd. In dit model opereren de verdachte en zijn raadsman geheel zelfstandig bij het achterhalen en presenteren van de relevante feiten. Een logische consequentie hiervan is dat de verdachte aan het begin een *plea* afgeeft waarin hij zijn proceshouding bepaalt en vervolgens zijn zaak presenteert. Waar de verdachte '*has to put his case*', wordt van de raadsman een actieve opstelling verwacht om de verdachte daartoe in staat te stellen.

Steven Kay en ik waren niet onbekend met het juridische systeem van het tribunaal, omdat we samen destijds de eerste verdachte, Duško Tadić, voor het Joegoslavië Tribunaal hebben verdedigd. De ervaring

die we toen hebben opgedaan, bleek bij de behandeling van de zaak-Musema van onschatbare betekenis. Bovendien bleken veel strikt juridische problemen die wij in de zaak-Tadić hadden moeten tackelen, ook hier op te duiken. Ten slotte wil ik niet verhalen dat ons optreden in de zaak-Tadić een zekere goodwill heeft gekweekt die ons bij ons optreden voor het Rwanda Tribunaal vaak te stade kwam.

Brief and Book

In een zuiver *common law*-proces met een jury is een tweede feitelijke instantie in appèl niet goed denkbaar. Immers, zodra de jury, het volk, heeft gesproken, kan 'het volk' zich niet nogmaals over de schuld uitlaten. In deze situatie kunnen in appèl alleen eventuele juridische fouten worden gecorrigeerd met als uiterste consequentie een nieuw proces. Omdat het Rwanda Tribunaal geen jury kent, fungeren de rechters als arbiters en als jurors. In zoverre hangt het appèl van uitspraken van de *Trial*

Omdat het tribunaal geen codificatie kent van strafbare feiten zoals het misdrijf tegen de menselijkheid, is de jurisprudentie zeer belangrijk

Chambers een beetje tussen beide systemen in. Anders dan bij ons is het geen vol appèl met een geheel nieuwe feitelijke behandeling, doch een soort cassatiesysteem waarbij geklaagd kan worden over misslagen bij de bepaling van de schuldvraag en de toepassing van het recht. Het eerste gaat verder dan de motiveringsklachten zoals wij die kennen, want in appèl kan ook geklaagd worden dat geen redelijke rechter tot het gewraakte oordeel kon komen. De appèl-rechter kan in dat geval de redelijkheid van de bewezenverklaring dus marginaal toetsen.

Na de uitspraak in januari 2000 hebben Steven Kay en ik beroep ingesteld door het indienen van een korte memorie van grieven. In dat stuk hadden we onze bezwaren tegen de uitspraak puntsgewijs aangegeven, zonder de door ons aangewezen 'errors on a question of law invalidating the decision' of 'errors of fact which has occasioned a mis-

carriage of justice' gemotiveerd toe te lichten. Hierbij moet bedacht worden dat het beroepen vonnis ruim 350 pagina's omvat, zodat een grondige studie van dit vonnis en hetgeen daartegen in valt te brengen noodzakelijk is. Het leidde ertoe dat wij een aantal maanden later een zeer omvangrijke *Appellant's Brief* indienden waarin wij elk van de door ons genoemde bezwaren uitvoerig toelichtten en motiveerden. Dit soort processtukken worden vergezeld van een *Book of Authorities* waarin de rechtsregels en rechtspraak worden opgenomen waar de verdediging een beroep op doet.

Een van de rechters kan met gerichte vragen en discussie het pleidooi onderbreken, waarna het moeilijk is de draad weer op te pakken

Een dergelijk omvangrijk stuk bevat een schat aan rechtsvergelijkend materiaal van nationale en internationale aard, zoals wetteksten en verdragen met uitspraken daaromtrent van de hoogste rechter uit allerlei jurisdicties. Ten slotte wordt een *Appeals Book* ingediend, waarin de feitelijke bronnen worden vermeld waarop de grieven zijn gebaseerd. In dit document gaat het om kopieën van de belangrijkste bewijsmiddelen, zoals documenten en gedeelten van transcripten van getuigenverklaringen.

Wanneer de aanklagers appelleren, dienen zij dezelfde soort stukken in, alsmede een set waarin zij reageren op de grieven van de verdediging. In de zaak-Musema appelleerde alleen de verdediging, zodat de aanklagers alleen een *Respondent's Brief* met een *Book of Authorities* en een *Respondent's Book* hebben ingediend.

Laatste voorbereidingen

Gewapend met een appèldossier (een pak documenten met een omvang van een kleine duizend pagina's) gingen Steven en ik de dag na onze aankomst aan het werk. Het eerste wat ons te doen stond was Musema te bezoeken in de Detention Unit van het tribunaal. Dit mini-huis-van-bewaring staat even buiten Arusha midden in de *bush* en is door het tribunaal opgericht. De bewaking bestaat uit VN-personeel uit verschillende

delen van de wereld, zij het hoofdzakelijk uit Afrikaanse landen. De opzet is eenvoudig maar voldoet aan de eisen van het VN-verdrag met betrekking tot penitentiaire inrichtingen. Naar Afrikaanse maatstaven is het een model-inrichting die andere penitentiaire inrichtingen op het Afrikaanse continent in de schaduw zet.

Bij onze aankomst troffen we een nerveuze Musema aan. Onze assistent Sylvia de Bertodano had hem na de uitspraak in januari 2000 nog twee keer opgezocht ter bespreking van de appèlstukken, Steven had hem een paar maanden geleden bezocht

voordat we onze stukken indienden, en ik had hem na januari 2000 niet meer gezien. Musema had alle stukken zeer goed gelezen en had vooral veel vragen over de stukken van de aanklager. We zijn er de gehele dag mee bezig geweest. Toen we weggingen had ik niet het gevoel dat we hem echt gerust hadden gesteld.

Dat was niet echt verbazingwekkend, want door de omvang van de wederzijdse argumentatie viel er voor elk standpunt wel wat te zeggen. Zoals ook in 'gewone' zaken thuis het geval is, brengt een beroep altijd een groot aantal onzekerheden mee, en dat geldt te meer als het gaat om nieuw recht dat zich nog in een stadium van ontwikkeling bevindt. In een dergelijke situatie is het nog moeilijker te voorspellen wat de kansen van de door ons ingenomen standpunten zijn. In onze gesprekken met Musema waren Steven en ik ons zeer wel bewust dat wij slechts konden zeggen wat wij zelf vonden, zonder dat wij konden wijzen op eerdere beslissingen van de *Appeals Chamber*. Dergelijke beslissingen waren er eenvoudigweg niet. Wij legden uit dat de *Appeals Chamber* van het Joegoslavië Tribunaal tevens de *Appeals Chamber* van het Rwanda Tribunaal is. De rechters van deze kamer behandelen dus de appèls van beide gerechten. Desondanks zijn er tot dusver maar weinig beroepszaken behandeld.

Foto: Sven Torfim / HH

Bij het Rwanda Tribunaal

Vervolgens restten ons nog drie dagen voor de laatste voorbereidingen. De taakverdeling was dat Steven de feitelijke klachten zou behandelen en ik de rechtsklachten. Dat lijkt een logische verdeling, maar helaas is een dergelijk onderscheid in de praktijk niet zo duidelijk aan te geven. Na veel wikkelen en wegen werden we het na een dag praten eens over een werkbare verdeling van de onderwerpen. Dat gaf al een gevoel van opluchting en die avond gingen we met een stel vrienden uit eten. De keuze in Arusha is zeer beperkt, er is slechts een handvol gelegenheden waar het voedsel veilig en de moeite waard is, maar het werd een zeer gezellige avond en het eten was prima.

De laatste twee dagen besteedden Steven en ik aan de wijze van presentatie van de door elk van ons te behandelen onderwerpen. Voor mij is dat aanzienlijk lastiger dan voor Steven Kay, simpelweg omdat ik geen *native speaker* Engels ben. Waar Steven meer aandacht kan geven aan de vorm en kan volstaan met aantekeningen, ben ik genooddaakt mij telkens af te vragen of ik het onderwerp wel in alle nuances in correct Engels kan bespreken. Daarom werk ik meer met geprepareerde teksten.

Toch blijft het onzeker, want in het systeem van het tribunaal wordt er niet echt

point in het Engels uit te drukken. Het zou bij de *Appeals Chamber* nog moeilijker worden.

De laatste avond voor de zitting gingen we met ons drieën uit eten. We aten curry en Steven en Sylvia pepten mij op: het zou allemaal best wel lukken en ik moest mij geen zorgen om mijn Engels maken. Ik was daar niet van overtuigd. Als ik de zitting in het Nederlands zou kunnen doen, zou ik mij nergens zorgen over hebben gemaakt; ik beheerste de onderwerpen die ik zou behandelen. Maar met dat verdomde Engels was dat anders. Die nacht sliep ik tegen mijn gewoonte in slecht.

Nieuwsgierig

Een van de voordelen van de betrokkenheid van meerdere advocaten van de *Chambers* van Steven Kay bij het Rwanda Tribunaal is dat wij met onze spullen niet in een hotel behoefden te bivakkeren maar beschikten over een eigen *defence house*. Op de ochtend van de zitting was de omstandigheid dat we op deze manier ook over een eigen Landrover beschikten, wellicht nog aangenamer. We hoefden niet voor dag en dauw op te staan en we konden al onze stukken, toga's en laptops op eenvoudige wijze naar het gebouw van het tribunaal vervoeren.

Over de zitting in het Nederlands zou ik mij geen zorgen hebben gemaakt maar met dat verdomde Engels was het anders

een pleidooi voorgedragen. Zodra men een standpunt voordraagt, bestaat de kans dat een van de rechters met gerichte vragen het pleidooi onderbreekt, met als gevolg dat er een discussie ontstaat. Daarna is het buitengewoon moeilijk de oorspronkelijke draad weer op te pakken, al was het maar dat delen al door de discussie geabsorbeerd zijn en het 'spel' van discussie zich daarna telkens herhaalt. Deze vorm van gedachtewisseling op de zitting kende ik natuurlijk al uit de zaak-Tadic en de behandeling van de zaak-Musema vóór de *Trial Chamber*, en ik herinnerde mij maar al te goed hoe buitengewoon moeilijk het is mij in een vrije discussie voldoende genuanceerd en to the

Dat gebouw is een onderdeel van een groter complex dat destijds als internationaal conferentiecentrum in het kader van de Midden-Afrikaanse vredesbesprekingen midden in Arusha is gebouwd. Het tribunaal is in een van de vleugels gevestigd en in de loop van de tijd zijn er drie zittingszalen in gebouwd.

We waren er veel te vroeg. Het appèl zou dienen in zittingszaal 1 en we richtten vervolgens onze plaatsen in. De zaal is een langgerekte ruimte, waarin plaatsen van de procesdeelnemers in de lengte zijn getimmerd. In afwachting van de dingen die zouden komen, praatten we nog wat met Musema. Hij zou tijdens het appèl niet aan

het woord komen; het zou een puur technische aangelegenheid worden. Het zittingspersoneel kwam binnendruppelen. De meesten kende ik al en toen ik links en rechts een praatje maakte, maakte zich een zekere rust van mij meester. Deze mensen komen uit alle delen van de wereld en er was niets mis met mijn Engels. Ik was er klaar voor, maar toch moest ik slikken toen de rechters binnenkwamen en de zitting echt begon. We hadden afgesproken dat Steven zou beginnen en inderdaad, na een kwartier zat ik er weer helemaal in.

Het werd lastiger bij de samenloop van uitroeiing als misdrijf tegen de menselijkheid en genocide als zelfstandig delict

De vijf rechters bleken zich uitstekend voorbereid te hebben. Maar dat gold voor ons ook. Veel van de vragen hadden wij voorzien en we hadden ons dienovereenkomstig voorbereid. Dat is goed voor het zelfvertrouwen. Bovendien kregen we sterk het gevoel dat onze argumenten op waarde werden geschat. Er werd zo nu en dan goedkeurend geknikt en de vervolgvragen deden vermoeden dat de vragenstellers in veel gevallen op hetzelfde spoor zaten als wij. De spanning nam af en toen ik in de loop van de morgen aan het woord kwam, verliep alles prima. Ik sprak over onze bezwaren tegen de beslissingen van de *Trial Chamber*, over de wijze waarop de aanklagers zich in eerste aanleg hadden afgemaakt van hun *disclosure*-verplichtingen. Hiermee hingen de bezwaren samen tegen de aanvulling van de aanklachten op een moment waarop de verdediging zich daarop niet meer kon prepareren. Het werd lastiger toen ik kwam te spreken over de samenloop van uitroeiing als misdrijf tegen de menselijkheid en genocide als zelfstandig delict. Ik werd bestookt met een groot aantal vragen en de rechters wilden meer weten over mijn opvatting dat ten aanzien van deze delicten door de wijze waarop de tenlastelegging was ingericht de absorptietheorie van toepassing zou zijn. Het ging weer beter toen ik de problematiek besprak in de context van *concurrent sentencing*. Aan het einde van

de morgen hadden Steven en ik een voldaan gevoel. We waren overeind gebleven en er was weinig kritiek geweest, eerder proefden we dat de rechters nieuwsgierig waren naar onze argumenten.

's Middags waren de aanklagers aan de beurt. Zij ondergingen dezelfde vuurdoop als wij en tot onze geruststelling hoorden wij weinig of niets nieuws. Onze voorbereidingen waren goed geweest. Met betrekking tot het onderdeel dat Steven had behandeld, vond ik hun verweer bepaald zwakker dan wat hij had aangevoerd. Al luisterend

kregen we het gevoel dat zij minder greep op de feiten hadden dan wij. Daarbij kwam dat Steven zijn standpunt met meer overtuiging over het voetlicht had gebracht. Wat mijn onderdeel betreft moet ik toegeven dat zij op het punt van de *disclosure* en aanvulling van de aanklachten er beter in slaagden hun handelen in eerste aanleg te verklaren, ofschoon ik hun argumentatie ter rechtvaardiging daarvan minder sterk vond. Ik had de indruk dat zij meer geïnterrumped werden dan wij. Maar misschien moet daaraan geen al te optimistische betekenis worden toegekend.

Die avond hebben we geheel besteed aan het verwerken van de debatpunten die door de rechters waren opgeworpen en aan de nieuwe elementen die wij in de argumentatie van de aanklagers meenden te bespeuren. De volgende morgen mochten wij nog een keer reageren. Ditmaal werden we mild behandeld. Er waren weinig interrupties en aan het einde van de morgen was alles voorbij.

Niets meer te beleven

Omdat alles op rolletjes was verlopen, besloten Steven en ik diezelfde avond weer terug te vliegen in plaats van de daaropvolgende dag. We waren al zo vaak in Arusha geweest dat er niets nieuws meer viel te beleven. We slaagden erin de tickets om te ruilen en vertrokken in de late namiddag naar Europa.

Nu de zaak-Musema is afgelopen, is het wachten op de uitspraak. We verwachten die in oktober of november dit jaar. Dan zullen we waarschijnlijk voor de laatste maal naar Tanzania vliegen, tenzij de *Appeals Chamber* een nieuw proces voor de overgebleven feiten gelast. Over een half jaar zullen we het weten. n

Noten

- 1 Zie over het Rwanda Tribunaal ook het Agendabericht achter in dit nummer, over het Amsterdamse symposium op 12 oktober a.s.: 'De Joegoslavië- en Rwanda-tribunalen, Impact op het Nederlands strafrecht?'

In het buitenland bestaan al jaren omgangshuizen: neutrale en veilige plekken voor kinderen om omgang te hebben met hun niet-verzorgende ouder en eventueel andere familieleden. De huizen blijken effectiever dan wettelijke dwangmiddelen. Het enige Nederlandse omgangshuis werd oktober 2000 in Rotterdam geopend. Op 19 juni jl. concludeerden deelnemers aan een Amsterdamse conferentie dat er dringend behoefte is aan meerdere omgangshuizen.

Sabine van Gestel
advocaat te Amsterdam

Het omgangshuis

De toepassing van wettelijke dwangmiddelen bij nakoming van de omgangsregeling levert vaak niet het beoogde resultaat op. Uit rechtsvergelijkend onderzoek van de Amsterdamse Vrije Universiteit is gebleken dat in het buitenland meer initiatieven zijn genomen om de ingewikkelde problematiek van de effectuering van de omgang aan

tussen *supervised contact*, waarbij professionals in het omgangshuis toezicht houden op het één op één contact tussen de niet-verzorgende ouder en het kind en *supported contact*, waarbij meerdere families en hun kinderen zich in dezelfde ruimte bevinden, waar ook vrijwilligers aanwezig zijn.

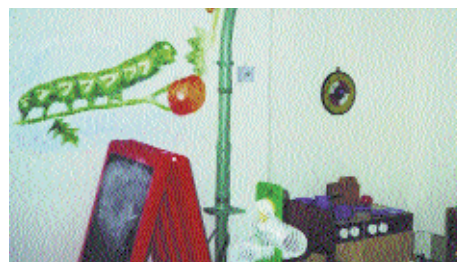
Hoewel ouders zich vrijwillig kunnen aanmelden komt het merendeel van hen via verwijzing door de rechter in een omgangshuis terecht. Met uitzondering van één omgangshuis wordt in Engeland niet aan de rechter gerapporteerd, dit om te voorkomen dat het omgangshuis de neutrale positie verliest. Verder gelden strenge regels in het omgangshuis. Zo kan worden verlangd dat vanwege de veiligheid de bezoekende ouder zijn of haar paspoort en/of autosleutels inlevert.

Door het omgangshuis worden banden tussen de niet-verzorgende ouder en het kind hersteld

te pakken.¹ Zo wordt in Engeland, Frankrijk, Duitsland, België maar ook in de Verenigde Staten en Australië gewerkt met omgangshuizen, die kinderen een neutrale en veilige plek bieden voor omgang met hun niet-verzorgende ouder of andere familieleden.

Blijvend contact

Drs. B.E.S. Chin-A-Fat van de VU heeft omgangshuizen in Engeland en Frankrijk bezocht. In Engeland zijn circa 270 omgangshuizen, die op particulier initiatief zijn opgericht. Er zijn twee soorten omgangshuizen. Het ene huis fungeert slechts als *ontmoetingsplaats*, terwijl in het andere omgangshuis ook hulpverleners aanwezig zijn die gesprekken met ouders voeren. Verder wordt onderscheid gemaakt

Ook in Frankrijk bestaan er twee soorten omgangshuizen, afhankelijk van de extra hulp die wordt geboden. De meeste ouders komen via verwijzing door de rechter bij het omgangshuis terecht en er vindt geen rapportage plaats. Het verschil met Engeland is dat in Frankrijk de overheid de huizen financiert.

In hoeverre de omgangshuizen in Engeland en Frankrijk resultaat boeken, is nog niet bekend. Uit Canadees en Australisch onderzoek is al wel gebleken dat wanneer een familie gebruik maakt van een

Het omgangshuis, 'Accord Centre', in London

Proefproject uitgesteld

Naar aanleiding van een op 21 juni 2000 door de Tweede Kamer aangenomen motie heeft de huidige Staatssecretaris van Justitie, N.A. Kalsbeek, het plan Proefproject omgangshuizen laten opstellen. Het plan voorziet in tien pilotprojecten voor de duur van vier jaar. In de financiering van deze pilotprojecten is echter vanuit de begroting van Justitie nog niet voorzien. Ook heeft de staatssecretaris de benodigde financiën niet bij de voorjaarsnota aan de begroting kunnen toevoegen, zodat zij de Tweede Kamer op 19 juni jl. heeft bericht dat zij vooralsnog niet voornemens is het Proefproject omgangshuizen uit te voeren.

omgangshuis, de kans op blijvend contact twee keer zo groot is.²

Naar aanleiding van het rechtsvergelijkend onderzoek heeft de voormalig ⁱⁱStaatssecretaris van Justitie, M.J. Cohen, de Tweede Kamer op 11 februari 2000 bericht dat hij het nog te vroeg acht om nu al een standpunt in te nemen over de wenselijkheid van omgangshuizen of daar experimenten mee te starten. Ook was de voormalig staatssecretaris op voorhand van oordeel dat dergelijke activiteiten in principe niet tot de directe taak van justitie behoren, en dat eerder gedacht moet worden aan hulpverlenende instanties als het Algemeen Maatschappelijk Werk.

Rotterdam

In Rotterdam heeft men niet langer willen wachten. Mede dankzij het initiatief van een kinderrechter en een gedragsdeskundige bij de Raad voor de Kinderbescherming heeft de gemeente Rotterdam een startfinanciering verleend en is het omgangshuis in oktober 2000 opengegaan. Het doel van het project is gedurende een korte periode omgangsregelingen na scheiding te begeleiden, om op termijn een zelfstandige, onbegeleide vorm van omgang mogelijk te maken tussen de niet-verzorgende ouder en het kind. De ouders komen via een beschikking van de rechter dan wel door een vrijwillige aanmelding terecht in het omgangs-

huis. Indien er een beschikking is dient de rechter de frequentie en de tijdsduur daarin te bepalen, zodat hierover in het omgangshuis geen discussie hoeft te worden gevoerd.

Bij het kennismakingsgesprek wordt een contract voor de ouders opgesteld met regels voor de omgang. Naast mogelijke veiligheidsregels geldt bijvoorbeeld dat gedu-

rende de contacten alleen in het Nederlands met het kind wordt gecommuniceerd. Het meebrengen van snoep en kado's of het maken van foto's of videobeelden is niet toegestaan, omdat de verzorgende ouder dit vaak afkeurt. Hiermee wordt voorkomen dat de neutraliteit van het omgangshuis in het geding komt. De verzorgende ouder wordt bovendien telefonisch op de hoogte gebracht van het verloop van het bezoek, voor zover het belang van het kind dat vraagt. Verder brengt de coördinator na afloop van de begeleiding een kort feitelijk verslag aan de rechtbank uit over het bezoek en de begeleiding.

Een half jaar na de opening van het omgangshuis wordt door 30% van de ouders de omgangsregeling inmiddels onbegeleid uitgevoerd. Daarnaast heeft een deel van de ouders verzocht de begeleiding te verlengen en heeft een deel moeten ontdekken dat op dit moment onbegeleide omgang niet mogelijk is. Een kleine troost voor die laatste groep ouders is dat het omgangshuis de niet-verzorgende ouder de mogelijkheid biedt op een neutrale plek (voorlopig) afscheid van het kind te nemen.

Behoeft

De wenselijkheid van omgangshuizen in Nederland is tijdens de Werkconferentie Omgangshuis van de VU op 19 juni jl. besproken. Aan deze werkconferentie hebben leden van de rechterlijke macht, de advocatuur, raden voor de kindbescherming en overige hulpverlenende instanties deelgenomen. Een overgrote meerderheid meent dat er behoefte is aan omgangshuizen in Nederland. Door het omgangshuis worden banden tussen de niet-verzorgende ouder en het kind hersteld en kan bij de verzorgende ouder het vertrouwen worden

Art. 1:377a BW en kindbeschermingsverdragen verplichten de overheid om nadere voorzieningen te treffen voor de uitvoering van omgangsregelingen

gecreëerd dat het kind de omgang leuk vindt en dat de niet-verzorgende ouder ook in staat is omgang met het kind te hebben. Verder kan in het omgangshuis in een vroeg stadium gewezen worden op bemiddeling en begeleiding, zodat de ouders weer in staat worden gesteld de omgangsregeling zelf uit te voeren. Wel is het algemeen gevoel dat die omgangsbemiddeling niet door het omgangshuis zelf moet worden verricht, om de neutrale positie van het huis te bewaken. Om die reden wordt ook betwijfeld of omgangshuizen moeten rapporteren aan de Raad voor de Kinderbescherming en/of de kinderrechter. In ieder geval zijn de deelnemers van de

werkconferentie van mening dat art. 1:377a BW maar ook kinderbeschermingsverdragen de overheid verplichten om voorzieningen te treffen voor de uitvoering van omgangsregelingen.

Conclusie

Ik onderschrijf de conclusie van de deelnemers aan de werkconferentie. Indien een omgangsregeling niet wordt nagekomen, wordt bij de toepassing van wettelijke dwangmiddelen niet de onderliggende problematiek aangepakt. Gelukkig wordt bemiddeling tussen ouders steeds vaker toegepast. Het omgangshuis kan als goede aanvulling hierop fungeren, vooral wanneer tussen de ouders nog helemaal geen vertrouwen bestaat of wanneer bemiddeling domweg mislukt.

Noten

- 1 Het rechtsvergelijkend onderzoek naar instrumenten en sancties om naleving en uitvoering van omgangsregelingen te bevorderen of af te dwingen, werd uitgevoerd door de VU, in opdracht van het Ministerie van Justitie: *Effectuering van omgang in rechtsvergelijkend perspectief*, ISBN 90-74582-16-8. De onderzoeksopdracht was een van de resultaten van het rapport 'Anders Scheiden' van de Commissie herziening scheidingsprocedure (commissie-De Ruiter); het rapport leidde er ook toe dat in 1998 experimenten met scheidingsbemiddeling en omgangsbe-middeling zijn gestart.
- 2 Zie: *Contact Services in Australia Research and Evaluation Project. Legal and Family Services*. Attorney General Department. Strategic Partners Pty Ltd., december 1998. *Evaluation of the Supervised Access Pilot Project*. Final Report, Presented to the Ministry of the Attorney General, Toronto Canada, July 1994.

(advertentie)

Een witte bef met lef

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

 WWW.ADVOCATENWERK.NL TEL 010 - 240 06 05

FIF 33 ROTTERDAM

Rechtspraak- en informatiecentrum, de advocaten
Voorzien in het belang van de cliënt - en het belang van de rechtstaat

- overgangsrechtelijke zaken
- overgangsrechtelijke beslissingen
- overgangsrechtelijke beslissingen
- overgangsrechtelijke beslissingen
- overgangsrechtelijke beslissingen
- overgangsrechtelijke beslissingen

Telefoon: 010 - 477 33 22 E-mail: info@fif33-rotterdam.nl
Fax: 010 - 477 08 30 Internet: www.fif33-rotterdam.nl

Vraag ons advies aan voor een totaalpakket aan diensten
Bijzondere aandacht: Medische argumentatie, 200, 3 201 H&R en de dan
Concreet en duidelijk en Positief 25230, 3 001 H&R en de dan

Wij leveren uw medische argumentatie

Medisch Adviesbureau Bins
Laan 20
2512 GN DEN HAAG

telefoon 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
dr. mr. J.W. Bins, arts RGA

Reacties

Column 'De thuisfluit'

(Advocatenblad 2001-13, p. 479)

Leo van Osch waarschuwt de lezer bij zijn bespreking van mijn boek nog zo dat het van de lezer wel enige (hersens)gymnastiek vergt omdat zaken door elkaar heen behandeld worden. Voor columnist Klomp was het blijkbaar allemaal iets te hoog gegrepen getuige zijn reactie 'de thuisfluit'.

Zelfs het plaatselijke sufferdje begrijpt wat er bedoeld wordt met de disproportioneel grote invloed van advocaten in de rechtszaal, alleen mijnheer Klomp vraagt zich vertwijfeld af of de invloed van de parketwachters of de griffier in de rechtspraak soms vergroot moet worden. Nou vooruit, speciaal voor mijnheer Klomp dan nog een keer: advocaten horen vanwege belangenverstrengeling geen rechter te zijn! En als het al waar is dat ik bereikt zou hebben dat advocaten tegenwoordig als plaatsvervanger niet meer in eigen arrondissement aangesteld worden, snapt Klomp blijkbaar nog steeds niet waarom dat gebeurt. In ieder geval werd – ondanks het gekrakeel in Den Haag (ik veronderstel dat Klomp daarmee de politici bedoelt) en in de pers – *niet* bereikt dat het advocaten verboden werd nog langer in eigen kantongerecht, de rechtbank en het hof te 'rechteren'. Wel werd bereikt dat rechters verplicht zijn hun nevenfuncties op te geven. Maar de constatering dat velen dat vertikken, is in de ogen van Klomp blijkbaar zo'n 'ongerichte schop tegen het juridisch establishment'. En alleen Klomp schijnt weer niet te snappen dat met een pleidooi voor controle op rechters vooral die misstand bedoeld werd. Waarom er inmiddels een Raad

voor de Rechtspraak is en er gewerkt wordt aan een onafhankelijke klachtenregeling voor rechters, zal hem ook wel ontgaan zijn.

Het is in ieder geval winst dat Klomp misstanden heeft herkend, al blijft het gissen welke hij precies bedoelt. Zijn eigen tucht-rechtspraak? Die van notarissen? Of de weigering van al die betrouwbare instellingen om – geholpen door rechters – inzage te geven in hun onderzoeken en uitspraken. Wat men daar ook te verbergen heeft, arrogantie is het zeker niet.

Klomp laat de misstanden krampachtig onbesproken en selecteert wat uit zijn verband gerukte citaten om evenals de 'topadvocaten' in mijn boek vooral duidelijk te maken dat Ruijs niet serieus genomen moet worden. Zo is de wereld weer prettig overzichtelijk. Een beproefde methode bij gebrek aan argumenten in confrontatie met bepaalde feiten en – voor sommigen – de enige. Het veront-rustende is natuurlijk dat juist vanwege de regenteske houding van de vele 'Klommen' de parochie van teleurgestelde justitiabelen van thuisfluit Ruijs zo groot is. Zo groot dat het gekrakeel daarover in Den Haag vanwege al die ongerichte algemeenheden en vooroorde-len van een vlo die 'zijn doel voorbijschiet' weer wordt hervat nu over het boek Kamervragen zijn gesteld. Vooral het functioneren van het Hof van Discipline schijnt vragen op te roepen, al zal Klomp wel niet begrijpen waarom.

(Paul Ruijs)

'Het boekje van het SKiR'

(Advocatenblad 2001-13, p. 502v)

Zoals door mij reeds op de bijzondere Ledenvergadering van de NOvA op 18 juni is aangegeven, is het SKiR niet opgericht om te gaan meten en toetsen of advocaten en medewerkers Bureaus Rechtshulp wel kwalitatief goed rechtshulp verlenen. Ik verwees toen ook naar een stuk over het SKiR in *Advocatenblad* 2001-9, p. 348v. Kennelijk is dit misverstand hiermee niet uit de wereld, getuige een aantal opmerkingen in de reactie van mr. Gerard Dorsman.

Nogmaals: 'Het SKiR is er voor en ter ondersteuning van de beroepsgroep.' Wij mogen niet beoordelen, sterker nog, wij *willen* niet beoordelen. Het SKiR wil in vrijheid tezamen met de beroepsgroep onderzoeken hoe de beroepsgroep met op haar leest geschoeide instrumenten haar dienstverlening kan verbeteren. En dat betekent niet dat de heer Dorsman en of anderen tot op heden broddelwerk hebben geleverd! Het betekent bijvoorbeeld wel dat je als beroepsbeoefenaar meer inzicht krijgt in de verwachtingen van je cliënten, hulpmiddelen krijgt aangereikt om je kantoororganisatie te optimaliseren en je deskundigheid vergroot door feedback van collega-beroepsbeoefenaren.

De heer Dorsman maakt ook gewag van 'het boekje van het SKiR'. Ook dit lijkt te berusten op een misverstand. Het SKiR beschikt over een beleidsnota met een werkplan en heeft in mei een

enquête gezonden aan 1112 advocatenkantoren die een substantieel aantal zaken op basis van gefinancierde rechtsbijstand behandelen, maar het SKiR heeft in zijn korte bestaan nog geen boekje uitgegeven. Ik neem aan dat de heer Dorsman doelt op de *Handleiding Kwaliteitstoets Rechtshulp*. In deze behandeling is door het SKiR slechts een hoofdstukje verzorgd. Ik raad de heer Dorsman aan dit hoofdstuk te lezen. Het zal zijn bange vermoedens wegnemen. Aanhakend bij een van de voorbeelden die de heer Dorsman noemt: de beroepsbeoefenaar bepaalt of hij zijn cliënt van koffie voorziet; het SKiR helpt de beroepsbeoefenaar bij de vraag wat (een kopje koffie of wellicht iets anders?) de cliënt belangrijk vindt in het contact met zijn advocaat.

En dan tot slot nog dit.

- * Het SKiR is er voor de gehele beroepsgroep, wij beperken ons niet tot degenen die werkzaam zijn in de gefinancierde rechtsbijstand.
- * Ondergetekende is bijna twintig jaar advocaat op een klein kantoor en behandelt strafzaken, letselschadezaken en zaken in het personen- en familierecht, bijna uitsluitend binnen de gefinancierde rechtsbijstand.

(Hilda de Groot, directeur SKiR)

Reacties

Scheiden zonder rechter, in één dag

(Advocatenblad 2001-13, p. 495v.)

Mr. Angela van der Sluijs stelt dat de scheidingen via het geregistreerd partnerschap een grotere verantwoordelijkheid op de schouders van de advocaat zou leggen. Ik betwist deze stelling. In deze nieuwe manier van scheiden vereist de wet geen echtscheidingsconvenant. De verklaringen van partijen dat hun huwelijk duurzaam is ontworcht en dat zij om die reden de registratie ongedaan willen maken, zijn voldoende. Wat de wet hier eist is niet meer dan wat in de considerans van een echtscheidingsconvenant staat. Waarom hier de handtekening van een notaris of advocaat bij moet is voor mij onduidelijk want overbodig. Indien twee partijen zich tot een

advocaat of notaris wenden met het verzoek om bijtekening van hun 'minimumverklaring' met de instructie zich van iedere verdere inmenging te onthouden dan heeft de advocaat of notaris te volgen, want advocatuur en notariaat kunnen partijen geen prestatie opdringen. Dat een zwakkere partij is overgeleverd aan de sterkere is een onvermijdelijk gevolg van deze wettelijke regeling. Indien het in de toekomst nog tot een convenant komt, blijft de verantwoordelijkheid van de advocaat zoals deze was: hij dient vakwerk af te leveren.

(mr. C.E.A. Heezemans, advocaat te Eindhoven)

Scheiden zonder rechter, in één dag (2)

In oktober 1996 verscheen het rapport *Anders scheiden* van de Commissie Herziening Scheidingsprocedure (commissie-De Ruiter), die aanbevelingen deed met betrekking tot de vereenvoudiging van de scheidingsprocedure tegen de achtergrond van de mogelijkheden die scheidings- en omgangsbemiddeling bieden. Een van de vragen die uit de aanbevelingen van dit rapport voortvloeien is: is scheiden buiten de rechter om met voldoende waarborgen omgeven?

Het Ministerie van Justitie heeft ter beantwoording van onder andere die onderzoeksvraag in 1998 een aantal Experimenten Scheidings- en Omgangsbemiddeling van start laten gaan. Een deel van de kosten van de scheidingsbemiddelaar kwam voor rekening van de staat, mits de partijen hun medewerking gaven aan wetenschappelijk onderzoek dat werd verricht door de Vrije Universiteit en het Verwey-Jonker Instituut. De resultaten van dit onderzoek worden waarschijnlijk in september aan de Tweede Kamer gepresenteerd.

Is nu de onderzoeksvraag 'Is scheiden buiten de rechter om met voldoende waarborgen omgeven?' achterhaald door de (om)weg van de Wet openstelling huwelijk? Dat denk ik niet; zoals Angela Sluijs in haar artikel aangeeft is de scheiding krachtens de Wet openstelling huwelijk mogelijk voor partijen die het over de afwikkeling van de scheiding eens zijn. Vergelijkbaar derhalve met een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding. Die laatste echtscheidingsverzoeken zijn inderdaad, zoals Sluijs stelt, administratieve handelingen voor de rechter.

Anders is de situatie waar de scheidende partijen hevig in conflict zijn. In die gevallen helpt de Wet openstelling huwelijk niet.

En in die gevallen is het bij gewone procedures waarschijnlijk dat de rechter op de zitting voorlopige voorzieningen echt aan het werk moet. Juist voor die conflictueuze situaties kan de bijdrage van een goede, ervaren mediator of echtscheidingsadvocaat van groot belang zijn. Doet die zijn werk goed, dan komt er ook een overeenkomst/convenant tot stand. Die kan dan weer zijn weg vinden hetzij via een gemeenschappelijk verzoek bij de rechtbank hetzij via de omweg van de Wet openstelling huwelijk. Maar juist voor die 'moeilijke gevallen' blijft de beantwoording van de onderzoeksvragen die het rapport van de commissie-De Ruiter oproept natuurlijk van groot belang.

Bij de presentatie van het wetenschappelijk onderzoek van de Experimenten Scheidings- en Omgangsbemiddeling zou de discussie in de Tweede Kamer zich nog wel eens kunnen concentreren op het belang van de bemoeienis van de rechter bij scheidingen. Voor die discussie kan het artikel van Sluijs een verfrissende bijdrage leveren: dames en heren Kamerleden; dat station is al gepasseerd er kan al (zij het wat omslachtig) buiten de rechter om gescheiden worden!

Interesse voor de rol van een mediator bij een echtscheiding? Zie het rapport van de Vrije Universiteit en het Verwey-Jonker Instituut; voor meer info over het wetenschappelijk onderzoek: mr. drs. Brigitte Chin-A-Fat, Vrije Universiteit Amsterdam, tel.: 020-4446282.

(mr. drs. Christ'l Dullaert, projectleider Scheidings- en Omgangsbemiddeling hofressort Den Haag; directeur van het Amsterdams ADR Instituut)

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Of hem niets bijzonders was opgevallen aan de oren van de president, vroeg zijn cliënt op de terugweg. X keek zijn cliënt, Hengels geheten, spottend aan. Hengels was in kort geding gedagvaard omdat hij zijn ex-vriendin al zes maanden bestookte met brieven, pamfletten en brochures met onder alle geschriften steevast: 'cc gemeenschappelijke vrienden en kennissen'. Eiseres had overigens verstek laten gaan.

X antwoordde dat het gehoororgaan van de man die over het straat- en contactverbod diende te oordelen, hem niet had beziggehouden. 'Zijn oorlelletje zat niet vast aan zijn hoofd', ging Hengels door. 'Dat betekent dat de man een intellectueel is. De ratio heeft de overhand boven de intuïtie.'

Als dat waar was leek het X dodelijk voor de afloop van het kort geding nu hij in zijn pleidooi en producties wel wat zaken naar voren had gebracht die het nodige vergden van 's mans verbeeldingskracht. Zo hadden de bezoeken van Hengels in het

holst van de nacht 'op uitnodiging van zijn ex' plaatsgevonden. 'Belde ze u dan op?' had de president gevraagd, waarop X, het antwoord van Hengels kennende, zich alvast wat kleiner gemaakt.

Hengels begon uit te leggen dat het een visioen was, een soort telepathische invitatie als het ware. X meende dat de ogen van de president, toch aardig bestand tegen allerhande soorten prietpraat, zich even vernauwden, maar verder gaf hij geen krimp.

Hengels had daaruit moed geput en, teleurgesteld door het wegblijven van de eisende partij, aanhouding van het kort geding gevraagd en oproeping van zijn ex. Dat had de president gelukkig hoofdschuddend geweigerd.

X voelde ondertussen met een hand aan zijn eigen oorlelletje. 'Nee, bij jou zit het vast', zei Hengels al, 'jij laat je vooral leiden door intuïtie.'

Geheel intuïtief keek X een voorbijkomend meisje na. Hengels volgde zijn blik. 'Niet gek, maar ze heeft een blokkade bij haar tweede chakra', verkondigde Hengels stellig. X kon er alleen maar om lachen. 'Zoals veel mensen overigens', had Hengels hem nog bestraffend toegevoegd.

De stemming was vrolijk. X floot een wijsje en ook Hengels verklaarde ongeacht de ongetwijfeld fatale afloop 'een goed gevoel te hebben'. Het was inmiddels tegen borreltijd en op uitnodiging van Hengels parkeerde X zijn wagen bij een lommerrijk cafe waar ze ieder twee consumpties namen vergezeld van een portie bitterballen. Na afloop gingen ze ieder huns weegs maar niet dan nadat Hengels hem handenwrijvend had medegedeeld dat hij zijn ex met een brief op de hoogte ging brengen van de gebeurtenissen van die middag. X liet het maar zo. Sommige cliënten waren onverbetterlijk.

n

Orde-nieuws

Basisbibliotheek geactualiseerd

De Basisbibliotheek is een literatuurlijst samengesteld door de Nederlandse Orde van Advocaten. Deze lijst geeft de advocaat per rechtsgebied een houvast bij de aanschaf van de noodzakelijke literatuur voor zijn of haar praktijk. Sinds kort is de basisbibliotheek geactualiseerd en ook dit maal heeft de Orde advies ingewonnen bij Juridische boekhandel Jongbloed in Den Haag en enkele gespecialiseerde advocaten. De lijst zal regelmatig worden bijgewerkt. De Basisbibliotheek is exclusief te raadplegen op BalieNet (rubriek Praktijkondersteuning). Indien u nog geen toegang hebt tot BalieNet, dan kunt u vandaag nog het certificaat aanvragen op de homepage van de Orde (www.advocatenorde.nl). Aan het certificaat zijn *geen kosten* verbonden.

Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met mr. Peter-Paul Vester, stafmedewerker rechtspraak/communicatie, e-mail: p.vester@advocatenorde.nl

Indiening beroepen en verzoeken Vreemdelingenkamer

Omdat sinds 1 juli jl. het Centraal Intakebureau Vreemdelingenzaken (CIV) behalve voor bewaringszaken ook voor alle andere zaken als intakeadres en verdeelcentrum fungeert, dienen alle beroepen en verzoeken waarvoor de Vreemdelingenkamer bevoegd is sinds 1 juli te worden ingediend bij het CIV. Dit laat het Landelijk Stafbureau Vreemdelingenzaken weten. Het adres van het CIV is:
Centraal Intakebureau Vreemdelingenzaken
Postbus 1601
2003 BR Haarlem

Het CIV kan alleen als verdeelcentrum functioneren als het beschikt over in ieder geval de volgende gegevens:

- aard van de zaak
- voorlopige voorziening
- beroep: eerste/volgende beroep; i.g.v. het laatste: bij welke rechtbank heeft de zaak eerder gediend?
- bewaring
- AC, met vermelding welk AC het betreft
- WAV
- COA
- Persoonsgegevens van de vreemdeling (naam, voornaam, geboortedatum, nationaliteit, geslacht; inclusief aliassen)
- locatie persoon, met postcode
- naam en adres gemachtigde, met postcode, en tel.nr. en fax.nr.
- IND-nummer/CR-nummer, indien bekend
- datum beschikking
- gronden: nader aan te voeren.

Overigens is er sinds kort een landelijk piketsysteem voor gevallen waarin onmiddellijk ingrijpen van de rechter aan de orde is en een schriftelijk verzoek bij het CIV te veel vertraging zou opleveren. Het Landelijk Stafbureau Vreemdelingenzaken beschikt over modellen voor de diverse verzoek- en beroepschriften:
tel. 070-3811210, fax 070-3813041.

Agenda

Arbeidsrecht

Het arbeidsrecht is in korte periode ingrijpend veranderd door o.a. de invoering van de Wet Flexibiliteit en zekerheid, de ontwikkelingen in het ontslagrecht en de nieuwe Arbowet. De schriftelijke leergang Arbeidsrecht geeft een overzicht van de belangrijkste juridische vraagstukken op arbeidsrechtelijk gebied en zet de laatste ontwikkelingen op een rij.

Startdatum: 14 september, einddatum 16 november.

Prijs: f 3295 (excl. BTW). *Informatie:* Euroforum, Antwoordnummer 10552, 5600 WB Eindhoven, tel. 040-2925951, e-mail: ibr@euroforum.nl, www.euroforum.nl/E48699.htm.

Deskundigenonderzoek en deskundigenbewijs

Op 12 oktober organiseert de stichting Deskundigen en Rechtspleging in de Jaarbeurs Utrecht een symposium over het thema Kwaliteitsbewaking en kwaliteitsbevordering in deskundigenonderzoek en deskundigenbewijs. Vanuit diverse rechtsgebieden wordt dit thema nader belicht. Onderwerpen zijn onder andere: de kwaliteitsbewaking in de rechtspraak gezien vanuit het bestuursrecht, het juridisch karakter van technische normen en kwaliteit in context van de procedure als keten vanuit het strafproces.

Sprekers zijn o.a. mr. Ph.M. Langbroek (universiteit Utrecht), prof. dr. N.J.H. Huls (universiteit Leiden), mr. J.H.M. Willems (Gerechtshof Amsterdam) en dr. mr. J.F. Nijboer (universiteit Leiden). Voorzitter is mr. A.H. van Delden (voorzitter Raad van de Rechtspraak).

Informatie: mr. N. Mulder, Witte Singel 103, 2312 AA Leiden, tel. 071-5275200, e-mail: n.m.mulder@law.leidenuniv.nl.
Prijs: f 150.

'A False Tribunal'

Op woensdag 29 augustus organiseert de Haagse stichting Debatterij een discussie over de rechtsgeldigheid van het Joegoslavië Tribunaal. Dit naar aanleiding van het verweer van Slobodan Milosevic: 'I consider this tribunal a false tribunal.' Zijn de verdachten rechtmatig aangehouden, welke rechter mag zich uitspreken over oorlogsmisdadigers, is het tribunaal een verlengstuk van de rechtspraak in Neurenberg of eerder een voorportaal van het Internationale Strafhof? Over deze en andere vragen debatteren onder anderen Mischa Wladimiroff (advocaat van verdachte Tadić bij het tribunaal), Leo van Heijningen (advocaat van Pieter Menten), Karel Glastra van Loon (schrijver van *De laatste oorlog*, en polemist) en de advocaten Liesbeth Zegveld en Luc Walleyen.

Tijd, plek en info: Woensdag 29 augustus, 20.00–22.30u., Debatterij, Prinsestraat 37, Den Haag, tel. 070-3637300.

Belastingrecht voor niet-fiscalisten

De schriftelijke leergang Belastingrecht voor niet-fiscalisten is opgebouwd uit acht praktijkgerichte lessen, die een compleet overzicht geven van alle belangrijke fiscale onderwerpen. Aan de orde komen o.a. de systematiek van de vennootschapsbelasting, jaarwinstproblematiek, deelnemingsvrijstelling en Europese richtlijnen, internationale aspecten, de fiscale eenheid, fusies/samenwerkingsvormen, loonbelas-

VAN DE ORDE

ting en omzetbelasting. Van 21 september tot 9 november biedt Euroforum een schriftelijke leergang.

Prijs: f 3295 / Euro 1495 (excl. BTW). *Informatie:* Euroforum, Antwoordnummer 10552, 5600 WB Eindhoven, tel. 040-2925950, fax 040-2925955.

Nationaal Milieubeleidsplan 4

Milieuproblemen als klimaatverandering, landbouw en veiligheid staan hoog op de politieke agenda. Welke concrete maatregelen en doelen zijn er gekozen om deze aan te pakken? Waar houdt de eigen verantwoordelijkheid op en begint die van de overheid? Wat betekenen de aangekondigde plannen voor uw dagelijkse praktijk? Het Nederlands Studie Centrum organiseert op 3 oktober te Zeist het congres Het Nationaal Milieubeleidsplan 4. De volgende onderwerpen komen aan bod: visie van het Rijk, provincie en gemeente op het NMP4; inzet van marktconforme, economische beleidsinstrumenten; aanscherping extern veiligheidsbeleid; gevolgen van de commissie-Wijffels voor agrarische sector.

Prijs: f 1212,04 / € 550 (excl. BTW). *Informatie:* NSC, Benoordenhoutseweg 46, 2596 BC AC Den Haag, tel. 070-4415765, fax 070-4415790, www.nsc.nl.

New ethical framework for legal profession

Diverse diepgaande wijzigingen in de markt voor juridische dienstverlening doen de advocatuur op haar grondvesten daveren. De huidige rechtspraktijk en de thans vigerende regelgeving zijn hierdoor niet altijd meer op elkaar afgestemd. Is het daarom wenselijk dat de bestaande regels versoepeld worden of moet deze regelgeving juist een dam opwerpen tegen al te vergaande vormen van commercialisering? Een tweedaags congres aan de Rechtsfaculteit van de Universiteit Gent (België), op 25 en 26 oktober 2001, is erop gericht een aantal van deze vragen te beantwoorden.

Aan de orde komen de volgende vier onderwerpen:

- De individuele advocaat wordt geconfronteerd met nieuwe hoedanigheden en uitdagingen in de zich wijzigende markt voor juridische dienstverlening. De taak van de advocaat bij mediation, ondernemerschap bij advocaten en de verscheidenheid aan mogelijke functies voor advocaten in de schoot van een advocatenkantoor zullen aan bod komen tijdens deze eerste sessie.
- Vervolgens gaat de aandacht uit naar de werking en dienstverlening door advocatenkantoren. Achtereenvolgens komen aan bod: ethische en deontologische knelpunten in het bestuur van een advocatenkantoor, ethische en deontologische uitdagingen voor advocatenkantoren als juridische dienstverleners en de rol van het advocatenkantoor in de virtuele wereld. Daarenboven wordt in drie afzonderlijke voordrachten bijzondere aandacht besteed aan de multidisciplinaire praktijken (MDP's). Deze problematiek zal belicht worden vanuit Amerikaans, Europees en Belgisch perspectief.
- In het derde luik van dit congres staat de advocatuur als zodanig centraal. Ook hier valt het aandachtsveld uiteen in twee delen. Enerzijds wordt bijzondere aandacht besteed aan de positie van de

cliënt met voordrachten over onder meer de rol van een ombudsman om geschillen tussen advocaat en cliënt te beslechten.

Anderzijds zullen diverse sprekers dieper ingaan op de rol van de balie als regulator van de advocatuur op nationaal en internationaal niveau.

- Het vierde en laatste luik van het congres gaat dieper in op de rol van de juridische faculteit op het vlak van de vorming van advocaten. Moet ook de juridische faculteit toegeven aan de noden binnen deze beroepsgroep of moet de juridische faculteit haar eigen agenda behouden? In deze context zal o.m. aandacht besteed worden aan de impact van de Bologna-richtlijn, alsook aan de voor- en nadelen van praktijkgericht onderwijs.

Meer informatie:

<http://www.law.rug.ac.be/gandaius/legalethics/index.htm>;

vragen: bart.claessens@rug.ac.be. Inschrijving is mogelijk via de website tot 12 oktober 2001.

Pensioen

Het Nederlands Studie Centrum organiseert op 4 oktober in het World Trade Center Rotterdam het tweede Pensioen & Praktijk jaarcongres, over de actualiteiten omtrent de nieuwe pensioenwetgeving. De volgende onderwerpen komen aan bod: aspecten omtrent de DGA in de nieuwe pensioenwet; actuele jurisprudentie en ontwikkelingen inzake fiscale behandeling van pensioenen; medezeggenschap bij pensioenregelingen.

Informatie: NSC, Benoordenhoutseweg 46, 2596 BC Den Haag, tel. 070-4415764, fax: 070-4415790, www.nsc.nl.

Prijs: € 550 / f 1212,04 (excl. BTW).

Invloed internationale tribunalen op Nederlands strafrecht

Symposium 12 oktober 2001, Amsterdam.

De afgelopen jaren heeft het Joegoslavië Tribunaal een aantal opmerkelijke bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van materieel-strafrechtelijke leerstukken. Zo heeft het tribunaal in de Celibici-zaak de grenzen gemarkeerd van de aansprakelijkheid van bevelhebbers (de zogenaamde 'command responsibility'). In de zaak-Erdemovic heeft het tribunaal zijn licht laten schijnen over de vraag in hoeverre personen die zich schuldig hebben gemaakt aan misdaden tegen de menselijkheid of oorlogsmisdrijven, zich strafrechtelijk kunnen bevrijden met een beroep op 'duress' ('psychische overmacht'). En in de zaken-Furundzija en -Tadić heeft het tribunaal kans gezien de immer complexe strafrechtelijke positie van deelnemers nader te omlijnen. Ten slotte heeft de jurisprudentie van het tribunaal nieuwe inzichten opgeleverd omtrent het in de Angelsaksische rechtstraditie wortelende 'contempt of court'. Ook het Rwanda Tribunaal heeft zich op het gebied van het materiële strafrecht niet onbetuigd gelaten.

Gezien de schaarse internationaal-strafrechtelijke precedents moeten de internationale straftribunalen in het proces van rechtsvinding regelmatig terugvallen op nationaal-rechtelijke concepten en jurisprudentie. Intussen lijkt een proces van rechtsbeïnvloeding in omgekeerde richting bepaald niet uitgesloten: de interessante uitspraken bieden

stof tot nadenken omtrent onze eigen materieelstrafrechtelijke concepten en uitgangspunten. Hoever kan die beïnvloeding gaan? Is de rechtspraak van de internationale straftribunalen zo gebonden aan de context waarbinnen die tribunalen opereren dat zij niet meer (maar ook niet minder!) kan zijn dan een inspiratiebron voor een vruchtbare juridische denkoefening? Of zullen de uitspraken op den duur ook kunnen leiden tot concrete wijzigingen en aanpassingen van nationaalrechtelijke opvattingen inzake schuld en aansprakelijkheid? Kan bijvoorbeeld de tamelijk ruim uitgevallen aansprakelijkheid van deelnemers in de zaken Tadić en Furundžija aanleiding zijn tot een grensverschuiving tussen medeplichtigheid en medeplegerschap in het Nederlandse strafrecht? Kunnen de opvattingen inzake *'command responsibility'*, die het Joegoslavië Tribunaal heeft ontvouwd in de Celibici-zaak de Nederlandse normering van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de feitelijk leidinggevendens beïnvloeden?

Dagvoorzitter: mr. N. Keijzer, inleiders: prof. mr. S.A.M. Stolwijk, prof. mr. E.Ph.R. Sutorius, prof. mr. A.H.J. Swart, mr. H.G. van der Wilt, mr. M.M. Dolman, Ilm.

Prijs: f 375 / Euro 170,17. *Informatie:* mr. J.-J. Groeneveld, tel. 020-5253973, e-mail pao@jur.uva.nl.

MOT-plicht voor geheimhouders

Op 8 november organiseren de Politie Amsterdam-Amstelland, KPMG en het MOT een symposium over de recentelijk voorgestelde aanpassing van de EU-Richtlijn ter bestrijding van witwassen. Een belangrijk onderdeel van deze aanpassing betreft het voornemen om de traditionele 'geheimhoudingsplichtigen', zoals advocaten, notarissen en accountants, onder de meldplicht van de Wet MOT te brengen. Het symposium heeft als onderwerp 'MOT-plicht voor geheimhouders'. Sprekers zijn vertegenwoordigers uit de accountancy, advocatuur en notariaat. Het symposium staat onder voorzitterschap van de heer mr. C.W.M. Dessens van het Ministerie van Justitie. De forumdiscussie wordt geleid door Andries Knevel.

Het symposium wordt gehouden op het hoofdkantoor van KPMG te Amstelveen. De aanvang is om 15.00 uur, rond 19.00 uur wordt het symposium afgesloten met een borrel. *Prijs:* f 250 (excl. BTW). *Informatie:* bureau Hoog Management en Opleidingen, Polanerbaan 13N, 3447 GN Woerden, tel. 0348-444490, fax 0348-468333, e-mail: info@HoogMO.nl.

International Moot Court

The Hague legal capital of the world: op 10 november 2001 vindt in het Paleis van Justitie in Den Haag het International Moot Court plaats. Teams van gerenommeerde advocaten en rechters uit verschillende landen tonen hoe het er in hun rechtszaal toegaat. Zij behandelen een casus die zich in hun land heeft afgespeeld. U krijgt hierdoor de unieke mogelijkheid om in Den Haag aanwezig te zijn bij rechtszaken uit tien verschillende landen, waaronder Spanje, Portugal, de Verenigde Staten, Engeland, Turkije, Frankrijk, Nederland, België en Duitsland. Verder zal het Joegoslavië Tribunaal aan dit evenement deelnemen, waarbij de hele zitting simultaan zal worden vertaald in twee verschillende talen. Zoals ook in de praktijk gebeurt, zullen de vertalingen op een beeldscherm te zien zijn. De voertaal is Engels.

Het dagprogramma zal om 10.00 uur geopend worden door de Minister van Justitie, Korthals, en zal eindigen om 17.00 uur. De toegang hiervoor is gratis. Het evenement zal worden afgesloten met een borrel en een diner in de Ridderzaal en een feest met band in sociëteit Pulchri. U bent van harte uitgenodigd om het dagprogramma, de borrel en het diner (aanvang 17.30 uur; kosten f 150 incl. feest) en het feest (aanvang 21.30 uur; kosten f 25) bij te wonen. Het aantal personen dat aan het diner kan deelnemen is beperkt. Aanmelding voor het diner dient te geschieden vóór 1 oktober 2001, door overmaking van f 150 op rekeningnummer 53 31 412 t.n.v. mr. M. Dam o.v.v. IMC diner 2001.

Informatie: mr. A.A. de Back tel. 070-3811287 of mr. M.J. Thöenes, tel. 070-3285438.

Wet bevordering eigenwoningbezit

Uit onderzoek blijkt dat 65 procent van de huishoudens een eigen woning wenst. Om dit te bereiken moeten 700.000 huurwoningen in handen van bewoners overgaan. De overheid wil mensen met een laag inkomen helpen om een eigen woning te bemachtigen. Per 1 januari 2001 is daarom de Wet bevordering eigenwoningbezit in werking getreden, die het kopen van een woning nu ook voor hen mogelijk maakt. Tijdens de studiedag op 9 oktober te Zeist ontvangt u informatie over de achtergronden, de inhoud en de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit. Daarnaast krijgt u inzicht in de criteria, voorwaarden en procedures van het aanvraagtraject voor koopsubsidie. Ook komen de gevolgen van de wet voor alle betrokken partijen uitgebreid aan bod.

Informatie: Novam, onderdeel van Elsevier bedrijfsinformatie, Benoordenhoutseweg 46, 2596 BC Den Haag, tel. 070-4415764, fax: 070-4415790, www.nsc.nl. *Prijs:* € 550 / f 1212,04 (excl. BTW).

Organisatie advocatenkantoor

Ter beantwoording van de vraag 'Welke eisen stelt uw organisatie en uw omgeving aan bestuur en management?' presenteert op 11 september a.s. de adviesgroep Advocatuur en notariaat van RaymakersKayser in Weesp een aantal alternatieve modellen voor bestuur en organisatie van het advocaten- en notarissenkantoor. Spreker op deze thema-avond, van 16.00 tot 20.00 uur, is onder anderen mr. drs. M.J.O.M. de Haas. *Informatie:* 0294-492350, fax 0294-492330.

Advocaten-Belastingdeskundigen

De Nederlandse Vereniging van Advocaten-Belastingdeskundigen houdt woensdag 5 september a.s. haar openbare vergadering in hotel Sofitel te Den Haag, gebouw Babylon, naast het Centraal Station, van 15.00 uur tot 17.15 uur. Na afloop van de vergadering bent u welkom voor de borrel. Als sprekers zullen optreden prof. mr. H.M.N. Schonis (over de belastingwetgeving na 1-1-2001) en prof. mr. Ch.P.A. Geppaart (terugblik en vooruitblik op de belastingwetgeving). Belangstellenden worden uitgenodigd zich aan te melden bij mr. R.L.H. IJzerman, postbus 11756, 2502 AT Den Haag.

VAN DE ORDE

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Verzekeringsrecht, schade en aansprakelijkheid

Toekomst letselschade*

datum: 11 oktober 2001,
13.00–17.30 uur
docenten: prof. mr. J. Spier,
prof. mr. du Perron,
mr. C.H. van Dijk,
mr. R.S. Meijer,
prof. mr. T. Hartlief
plaats: Rotterdam
punten: 3
prijs: f 991,67 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Overige rechtsgebieden

De zelfstandigheid van de rechterlijke organisatie en de rol van de Raad voor de Rechtspraak i.o. **

datum: 26 september 2000,
14.00–17.00 uur
docenten: K. Kloeck,
mr. A.H. van Delden,
mr. J.F. Nijboer, C.J.C.F. Fijnaut
plaats: Leiden
punten: 3
prijs: f 15,-
Nederlandse Vereniging
voor Rechtsvergelijking,
tel. 030-2537153

Opta en de telecommarkt*

datum: 3 oktober 2001,
13.00–17.45 uur
docenten: mr. A.W. Kist,

mr. drs. A. Nicolai,
dr. M. Wagenaar, drs. J. Sander,
W.J. van der Feltz,
mr. R. van Basten Batenburg,
R. Rosendaal
plaats: Den Haag
punten: 3
prijs: f 991,67 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Onteigeningsrecht*

datum: 27 september 2001,
13.30–17.00 uur
docenten: mr. H.J.M. van Mierlo,
mr. E. van der Schans,
mr. J.F. de Groot
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: f 595,- (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

André de la Porte, mr. N.E., Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4072779, fax 4072612
Assink, mr. M.B.H., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999, e-mail matthijs.assink@cliffordchance.com
Beelaerts van Blokland, mr. M.J., De Lairesestraat 39 (1071 NS) Amsterdam, tel. 020-6649901, fax 6649423
Dieperink, mw. mr. M.A.M., Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313276, fax 4313418
Duysens, mr. L.J.M., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517828, fax 6267949
Essen, mw. mr. J.M. van, Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827
Evers, mr. M.W.E., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771407, fax 5771524, e-mail mweevers@dbbw.nl

Fabius, mr. D.G.J., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 5460123, e-mail diek.fabius@stibbe.nl
Gooszen, mr. A.G.J., Strawinskyalaan 3127 (1077 ZX) postbus 75330 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-5687011, fax 5686234, e-mail gert-jan.gooszen@nl.landwellglobal.com
Groeneveld, mr. V.A., Roelof Hartstraat 31 (1071 VG) Amsterdam, tel. 020-6731548, fax 6795568
Gurp, mr. F.C.M. van, F. den Hollanderlaan 10a (4461 HH) postbus 130 (4460 AC) Goes, tel. 0113-211640, fax 232559, e-mail qj.goes@balienet.nl
Haacker, mr. B.N., Prof. W.H. Keesomlaan 8 (1183 DJ) postbus 75381 (1070 AJ) Amsterdam, tel. 020-8808700, fax 8808787
Haan, mr. R.G.J. de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741477, e-mail richard.dehaan@allenovery.com
Hendrikse, mr. F.W.A., Strawinskyalaan 3127 (1077 ZX) postbus 75330 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-5686489, fax 5686790, e-mail folkert.hendrikse@nl.landwellglobal.com

Personalialia

Herben, mr. L.F., Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 6429013

Hock, mw. mr. A.L., Apollolaan 153 (1077 AS) postbus 75305 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3058200, fax 3058205, e-mail hock@vandernatlitigation.nl

Hoepelman, mr. B., Weteringschans 28 (1017 SG) Amsterdam, tel. 020-5247474, fax 5247475

Huisman-van Gemonden, mw. mr. T., De Lairesestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789249, fax 6789532, e-mail huismanvangemonden@van-doorne.com

Jong, mr. C.B. de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741496

Jonkhoff, mw. mr. A.H., Nieuwe Herengracht 51 (1011 RN) Amsterdam, tel. 020-6232605, fax 6203559, e-mail ajonkhoff@bbp.nl

Jozefzoon, mr. D.V.G., Wibautstraat 3 (1091 GH) postbus 15870 (1001 NJ) Amsterdam, tel. 020-5620444, fax 4631212, e-mail d.jozefzoon@legalservices-providers.nl

Karadag, mw. mr. S., Weteringschans 28 (1017 SG) Amsterdam, tel. 020-5247474, fax 5247475

Kentgens, mr. J.C.A., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741923, e-mail jochem.kentgens@allenoverly.com

Linden, mw. mr. A. van der, Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam, tel. 020-6561960, fax 6561770, e-mail vanderlinden.annemieke@kpmg.nl

Lok, mr. D.J., Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497506, fax 6429013

Luijckx, mw. mr. F.M., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam-Zuidoost, tel. 020-6561972, fax 6561720, e-mail luijckx.femke@kpmg.nl

Lyon, mr. J.C.R. de, Herengracht 566 (1017 CH) Amsterdam, tel. 020-6222565, fax 6221440

Metsaars, mw. mr. M.J., Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741855, e-mail margot.metsaars@allenoverly.com

Meys, mw. mr. M.A., Orlyplein 50 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824796, fax 5824060

Moonen, mr. R.A., Delflandlaan 1 (1062 EA) postbus 7266 (1007 JG) Amsterdam, tel. 020-2060200, fax 2060250, e-mail ruben.moonen@mazars.nl

Moorselaar, mw. mr. L.J. van, Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 5414966, e-mail lonneke.vanmoorselaar@nautadutilh.com

Nguyen, mw. mr. T.H.T.T., Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 4313143

Noort, mr. E. van, Stationsweg 4 (3311 JW) postbus 272 (3300 AG) Dordrecht, tel. 078-6324848, fax 6311637

Nowak, mw. mr. M.F.A., Geleenstraat 72 (6411 HT) postbus 285 (6400 AG) Heerlen, tel. 045-5719551, fax 5740461

Omme, mr. D.J.P. van, Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 5414432

Ooijen, mr. J.J. van, Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 5771775

Oudenalder, mw. mr. D.W.J. van den, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75088 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 5785888

Postma, mr. O.G.B., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772000, fax 5772700, e-mail opostma@houthoff.nl

Pijnenburg, mw. mr. D.L., Strawinskyalaan 3127 (1077 ZX) postbus 75330 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-5686656, fax 5687005, e-mail dagmar.pijnenburg@nl.landwellglobal.com

Rammelt, mr. T.J.A., Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-6796969, fax 6764339, e-mail t.rrammelt@vsiv.nl

Roelofs, mr. S.H.J.M., Weteringschans 28 (1017 SG) Amsterdam, tel. 020-5247474, fax 5247475

Rossem, mr. A. van, Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827

Rossum, mw. mr. M.M. van, Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977377, fax 2433033

Rottier, mr. S.A.J.A., De Lairesestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789490, fax 6789589, e-mail rottier@van-doorne.com

Scheepens, mw. mr. M.W.A.M., NS Plein 17 (5014 DA) postbus 9150 (5000 HD) Tilburg, tel. 013-5366555, fax 5368420

Schenk, mw. mr. S.M., Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5466483, fax 6429013, e-mail nlschen5@hollandlaw.nl

Silverentand, mw. mr. L.J., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JG) Amsterdam, tel. 020-5414590, fax 6612827, e-mail larissa.silverentand@nautadutilh.com

Soest, mw. mr. A.J., Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 4313143

Stellingwerf-Huber, mw. mr. G., Binderij 7m (1185 ZH) Amstelveen

Straathof, mr. D.J., Dijkshofplantsoen 18 (1077 BL) postbus 76729 (1070 KA) Amsterdam, tel. 020-5747474, fax 5747475, e-mail straathof@vandiepen.com

Swaan, mw. mr. C.P.C. de, Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 5771775, e-mail cpdeswaan@dbbw.nl

Thuis, mr. J.A., Orlyplein 50 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824784, fax 5824060, e-mail athuis@akd.nl

Tieman, mr. B.J., Herengracht 464 (1017 CA) postbus 15680 (1001 ND) Amsterdam, tel. 020-6262758, fax 6272462

Veen, mr. M.R. van der, Lillienthalplein 4-5 (9501 XP) postbus 77 (9500 AB) Stadskanaal, tel. 0599-616000, fax 619075, e-mail hoek@bart.nl

Visser, mw. mr. M.J.C., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Volker, mw. mr. K.M., Johannes Vermeerstraat 81 (1071 DP) Amsterdam, tel. 020-4860055, fax 6706226

Wentink-Quelle, mw. mr. E.A., Hoger Einde Zuid 2 (1191 AG) postbus 132 (1190 AC) Ouderkerk a/d Amstel, tel. 020-4967419, fax 4967422, e-mail xandra.wentink@frantzenadvocaten.nl

Wenger, mw. mr. K.A., Strawinskyalaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313226, fax 4313143, e-mail karin.wenger@bdn.nl

Wilde, mr. R.F. de, Herengracht 551 (1071 BW) Amsterdam, tel. 020-6255502

Winkens, mw. mr. P., Juliana Bernhardslaan 118 (6432 GX) postbus 390 (6430 AJ) Hoensbroek (Heerlen), tel. 045-5213639, fax 5227107, e-mail info@advocatenvan-riet.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Brugel, mr. F.C. van (Amsterdam) 1.4.2001

Deurzen-Stok, mw. mr. M.C.A. van (Rotterdam) 1.7.2001

Franken, mw. mr. A.W.E.S. (Amsterdam) 1.3.2001

Glessen, mw. mr. M.C. van der (Maastricht) 1.4.2001

Grigo, mr. M.P. (Groningen) 26.6.2001

Grijmans, mr. G.J.P.M. (Panningen) 4.7.2001

Kulijer, mr. A. (Amsterdam) 31.12.2000

Mulderij, mr. R.H. (Amsterdam) 1.4.2001

Spiegel, mw. mr. M. (Rotterdam) 22.5.2001

Stegeman, mw. mr. W.E.A. (Groningen) 2.7.2001

Stolp, mw. mr. E.P. (Amsterdam) 11.3.2001

Tazelaar, mr. F.M. (Rhoon) 13.6.2001

Vaan, mw. mr. L.A.C. de (Amersfoort) 1.7.2001

Versluis, mw. mr. J. (Groningen) 1.7.2001

Visser, mr. M.A.P. (Amsterdam) 1.3.2001

Westphal, mr. M. (Maastricht) 1.5.2001

KANTOORVERPLAATSING

Van Breevoort & Ter Meulen Advocaten te Zeist (Mrs. M.R. de Boer, G.E.M. Gijssberts, B.L. de Jonge, T.J. de Groot en C.R. Sewbalak) Westdam 3b (3441 GA) postbus 2148 (3440 DC) Woerden, tel. 0499-338399, fax 0348-487001, e-mail info@vbtm.nl

Bregonje, mr. L.M.I.A. (Maastricht): Willem-II-singel 76 (6041 HV) postbus 570 (6040 AN) Roermond, tel. 0475-337080, fax 337117

Carrière, mw. mr. H.R. (Hoofddorp): Gedempte Oude Gracht 65 (2011 GM) postbus 169 (2000 AD) Haarlem, tel. 023-5319387, fax 5321700

Fabisch, mr. A.M.F. (Vianen): Oudelandseweg 19 (3443 AB) postbus 365 (3440 AJ) Woerden, tel. 0348-415630, fax 422010

Franken, mw. mr. A.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 6267949, e-mail agnes.franken@bakernet.com

Huisman, mr. A.C. (Kampen): Bloemendalstraat 7 (8011 PJ) postbus 1182 (8001 BD) Zwolle, tel. 038-4272020, fax 4272021, e-mail ac.huisman@dommerholt.nl

Kamphuis, mw. mr. A.S. (Alkmaar): Herengracht 244 (1016 BT) Amsterdam, tel. 020-6236721, fax 6242249

Laken, mr. A.S. van der: Weesperstraat 394 (1018 DN) Amsterdam, tel. 020-3301450, fax 3301449

Maas, mr. A.H.C. van der (Leiden): Oranjestraat 6 (2514 JB) postbus 9 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3603151, fax 3603422

Madunic, mw. mr. D.I. (Weesp): Koninginneweg 6 (1075 CX) Amsterdam, tel. 020-5774000, fax 5774040

Pesch, mw. mr. M.J. (Utrecht): Zwaansvliet 20 (1081 AP) postbus 74773 (1070 BT) Amsterdam, tel. 020-3016301, fax 3016333 (ten onrechte in AB13 onder praktijk neergelegd vermeld)

Quakkelaar, mr. J. (Velzen-Zuid): Prins Hendrikstraat 25 (1075 AZ) Amsterdam, tel. 020-4860055, fax 6706262

Smit, mw. mr. B. (Rotterdam): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827, e-mail barbara.smit@nautadutilh.com

Troost & Kan Advocaten: Verspronckweg 1 (2023 BA) Haarlem, tel. 023-5276100, fax 5411925, e-mail retroost@tkv-advocaten.nl / cmkan@tkv-advocaten.nl

NAAMSWIJZIGING

Scheele, mw. mr. J.A. te Amsterdam thans: **Koops-Scheele**, mw. mr. J.A. Advocatenkantoor Hoogte Kadijk te Amsterdam thans: **Muller, Schram & Kaouass Advocaten** Klijn Advocaten te Deventer thans: **Van Overbeek de Meyer c.s. Advocaten**

In het vorige nummer, 2001-13 van 27 juli 2001, zijn de Disciplinaire Beslissingen gepubliceerd zonder trefwoord in de kop. Omdat daardoor de indeling onduidelijk werd, plaatsen we die teksten nogmaals, en nu beter. (LH)

Laat indienen van klacht

Het indienen van een klacht over het niet-aanvragen van een toevoeging 5 jaar na de aanvang van de rechtsbijstand.

- Advocatenwet art. 46 (1.4.3.1 financiële verhouding; 1.5 vereiste van schriftelijke vastlegging)
- Gedragsregel 24

Hof van Discipline 25 augustus 2000, nr. 2969

(mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Meeter, Van Griensven, De Jong Schouwenburg en Thunnissen)

Raad van Discipline Arnhem 14 juni 1999

(mrs. De Roy Van Zuydewijn, Brandsma, Dam, Van Halder en Van de Loo)

Feiten

In 1992 dan wel 1993 wendt klager zich tot mr. X voor rechtsbijstand in een letselzaak. Voordien is klager op toevoegingsbasis bijgestaan door mr. Y in een AAW-WAO-kwestie. De letselschadezaak is door mr. X en later door kantoorgenoten van mr. X behandeld tot het najaar 1997 en gedurende die periode heeft klager aan het kantoor van mr. X regelmatig aanzienlijke bedragen voor kosten van rechtsbijstand betaald. In het najaar 1997 wordt de letselschadezaak overgenomen door mr. Z, die de zaak op toevoegingsbasis behandelt.

In augustus 1998 dient klager een klacht in tegen mr. X dat deze geen toevoeging voor hem heeft aangevraagd en hem kosten voor rechtsbijstand in rekening heeft gebracht. In appèl voert mr. X onder meer aan dat de klacht wegens tijdsverloop niet-ontvankelijk is.

Overwegingen van de raad

Partijen verschillen van mening over de ter zake van de kosten van rechtsbijstand gemaakte afspraken. Mr. X. stelt dat is afgesproken dat betalend zou worden opgetreden. Klager stelt dat hij heeft gezegd dat hij geen geld had en dat over 'no cure no pay' is gesproken. In de stukken zijn zowel aanwijzingen te vinden in de richting dat klager destijds wel voor een toevoeging in aanmerking kwam als aanwijzingen dat dat niet het geval was. Daarbij denkt de raad enerzijds aan het feit dat mr. Y klager destijds heeft bijgestaan op basis van een toevoeging en klager destijds een AAW-WAO-uitkering ontving. Anderzijds blijkt uit de feiten dat klager ruimschoots vier jaar gebruik heeft gemaakt van de diensten van mr. X (en diens kantoorgenoten) en tijdens deze periode telkens (aanzienlijke) bedragen ter zake van kosten rechtsbijstand heeft voldaan, alsmede dat klager op enigerlei wijze betrokken was bij een stoeterij inclusief landerijen.

Wat hiervan ook zij: over de financiële afspraken is door mr. X niets op schrift gesteld en dit feit dient in tuchtrechtelijke zin voor risico van mr. X te komen. De raad acht de klacht gegrond maar legt geen maatregel op nu de tussen mr. X en klager gemaakte afspraken niet meer te achterhalen zijn en klager zo lang heeft gewacht zich te beklagen.

Overwegingen van het hof

Naar het oordeel van het hof is de klacht ontvankelijk. Aan mr. X kan worden toegegeven dat klager, nadat hem in juli 1993 kosten in rekening waren gebracht, zeer lang met het indienen van klacht (in augustus 1998) heeft gewacht; in dit geval is echter van betekenis, dat het kantoor van mr. X tot najaar 1997 klager heeft bijgestaan. Dit in aanmerking nemende is de klacht nog binnen redelijke termijn ingediend en derhalve ontvankelijk, zodat de primair aangevoerde grief ongegrond is.

Het hof is van oordeel dat de subsidiaire grief terecht is voorgesteld. Het standpunt van mr. X, dat hij niet op de mogelijkheid van een toevoeging bedacht behoefde te zijn en dat is afgesproken dat hij betalend voor klager zou optreden, komt het hof aannemelijk voor. Voor dit oordeel is van doorslaggevende betekenis dat mr. X aan klager (van wie mr. X had begrepen dat hij, al dan niet via naaste familie, betrokken was bij een stoeterij) in juli 1993 een voorschotnota van 4000 gulden heeft gezonden, die klager, zonder blijk van enig protest, in augustus 1993 heeft betaald. Het standpunt van mr. X wordt eens te meer aannemelijk doordat klager, zoals de raad onbestreden heeft vastgesteld, ruim vier jaar lang gebruik heeft gemaakt van de diensten van het kantoor van mr. X en hij tijdens deze periode aanzienlijke bedragen van rechtsbijstand heeft voldaan. Aan het oordeel van het hof, doet niet af dat de advocaat die de zaak eerder behandelde, voor klager optrad in het kader van een toevoeging, nu niet is gebleken dat mr. X daarvan op de hoogte was gesteld. Het enkele feit tenslotte dat klager destijds een uitkering genoot, is gelet op alle hiervoor genoemde omstandigheden van onvoldoende gewicht om tot een ander oordeel te komen.

Nu moet worden uitgegaan van de aannemelijkheid van het standpunt van mr. X, bestaat onvoldoende grond hem, zoals de raad doet, tuchtrechtelijk te verwijten dat hij de financiële afspraken met klager niet schriftelijk heeft vastgelegd. In zoverre is het beroep derhalve gegrond.

Volgt

Ontvankelijkverklaring van de klacht en vernietiging van de beslissing van de Raad van Discipline en alsnog ongegrondverklaring van de klachten.

Raad geen Awb-orgaan

In het verzetschrift wordt op zich niet de overweging van de voorzitter van het hof bestreden dat het beroepschrift na de in artikel 56 lid 1 van de Advocatenwet neergelegde termijn bij de griffie van het hof is binnengekomen, maar betoogd dat de klager niettemin alsnog met toepassing van artikel 6:9, leden 1 en 2 van de Algemene wet bestuursrecht ontvankelijk behoort te worden verklaard in zijn hoger beroep.

Het betoog faalt reeds daarom omdat de raad als onafhankelijk bij de wet ingesteld en met rechtspraak belast orgaan krachtens artikel 1:1 lid 2, aanhef en onder c, Algemene wet bestuursrecht niet als bestuursorgaan in de zin van die wet wordt aangemerkt (behoudens in het zich hier niet voordoende geval

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

als bedoeld in lid 3 van genoemd artikel) en de regelgeving in de Algemene wet bestuursrecht voor het instellen van beroep daarom niet geldt voor het instellen van hoger beroep tegen een beslissing van een Raad van Discipline.

– Advocatenwet, art. 56; Awb artt. 1:1 en 6:9

Hof van Discipline 25 augustus 2000; nr. 3171
(mrs. Fransen, Hulleman, Balkema, Gründemann en Scheltema)

Optreden als onzijdig persoon

Optreden van de advocaat als onzijdig persoon. Het ongegrond bevinden van de klachten leidt tot ongegrondverklaring en niet tot niet-ontvankelijkheid.

– Advocatenwet art. 46 (2.1. wat in het algemeen niet betaamt, 6. tuchtproces-recht)
– Gedragsregel 1

Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2980
(mrs. Fransen, Mout-Bouwman, Dantuma, Hulleman en De Jong Schouwenburg)

Feiten

Tussen klager en zijn echtgenote wordt de echtscheiding uitgesproken. In de beschikking wordt mr. X aangewezen als onzijdig persoon, voor het geval een der partijen weigert of nalatig blijft aan de verdeling van de huwelijksgemeenschap mee te werken. Na enige correspondentie tussen mr. X enerzijds en klager, de notaris die met de boedelscheiding is belast en de advocaat van de voormalige echtgenote van klager anderzijds vertegenwoordigt mr. X klager bij de akte van boedelscheiding. Vervolgens bepaalt de rechtbank op verzoek van mr. X de hoogte van het aan mr. X toekomende salaris. De klacht houdt in dat de bemoeienis van mr. X geheel ongerechtvaardigd was omdat klager wel degelijk had willen meewerken aan de boedelscheiding, en dat mr. X in het verzoekschrift tot vaststelling van zijn beloning een leugenachtige voorstelling van zaken heeft gegeven.

Beslissing van de raad

De taakuitoefening van een advocaat als onzijdig persoon behoort niet tot het terrein dat door het advocatentuchtrecht wordt bestreken. Uitsluitend indien een advocaat zich in die hoedanigheid zou misdragen en daardoor het vertrouwen in de advocatuur zou schaden, kan voor tuchtrechtelijke toetsing aanleiding zijn. Daarvan is in casu niet gebleken. Het is niet komen vast te staan dat mr. X de rechtbank bij de opgaven van de omvang van zijn werkzaamheden en van zijn kosten heeft misleid. Het staat vast dat mr. X de rechtbank correct heeft ingelicht over de gang van zaken rondom zijn functioneren als onzijdig persoon.

De raad verklaart klager in beide onderdelen niet-ontvankelijk.

Overwegingen van het hof

Anders dan de raad is het hof van oordeel dat klager ontvankelijk is in beide onderdelen van de klacht, nu daarin feiten en omstandigheden worden gesteld die indien juist bevonden tuchtrechtelijke vergrijpen van mr. X zouden kunnen opleveren, in die zin dat het gedrag van mr. X als onzijdig persoon zodanig laakbaar zou kunnen zijn dat hij daardoor het vertrouwen in de advocatuur zou hebben geschonden. Het hof zal daarom de klacht nader onderzoeken.

De aanvankelijke bezwaren van klager om aan de akte van boedelscheiding mee te werken waren niet gericht tegen de voorgestelde boedelscheiding, maar tegen de voorgestelde notaris ten overstaan van wie de boedelscheidingsakte zou worden verleden conform het tussen partijen gesloten echtscheidingsconvenant. De raadsman van klager had mr. X echter bevestigd dat hij zich namens klager akkoord had verklaard met de benoeming van een op het kantoor van de raadsman van zijn ex-echtgenote kantoorhoudende notaris. Mr. X meende dat hij door die akkoordverklaring was gebonden en heeft dit ook gemotiveerd aan klager medegedeeld.

Uit de tussen klager en mr. X gevoerde correspondentie blijkt voldoende dat klager aanvankelijk heeft geweigerd mee te werken aan de ondertekening van de akte ondanks herhaalde uitnodiging daartoe, zodat mr. X kon menen dat hij als onzijdig persoon diende op te treden. Uit de overgelegde stukken is het hof niet gebleken dat mr. X in zijn contacten met klager laakbaar heeft gehandeld. Het eerste onderdeel is derhalve ongegrond.

Ten aanzien van het tweede klachtonderdeel overweegt het hof dat klager in zijn beroepschrift niet heeft aangegeven waarom de door hem aangeduide passages in het verzoekschrift de kwalificatie 'een leugenachtige voorstelling van zaken' zouden verdienen. De kwalificatie is, anders dan klager stelt, ook niet te lezen in of af te leiden uit de door klager vermelde, aan hem gerichte brief van de president van de rechtbank van 12 september 1997. Van een anderszins laakbare handelwijze door mr. X in tuchtrechtelijk relevante zin is het hof ook ten aanzien van dit klachtonderdeel niet gebleken.

Ook dit onderdeel is daarom ongegrond.

Volgt

Het Hof van Discipline vernietigt de beslissing van de Raad van Discipline en, opnieuw recht doende, verklaart beide onderdelen van de klacht ongegrond.

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*

Fax delen met advocaat tegenpartij

Kantoorcombinatie heeft gezamenlijk gebruik van fax en archief. Vrees van klager dat op die manier door hem in het verleden verstrekke gegevens en verzonden faxbrieven ter kennis komen van de advocaat van zijn wederpartij.

– Advocatenwet art. 46 (3.3.7. wat niet geoorloofd is)

Raad van Discipline Leeuwarden 19 mei 1999

(mrs. Van Riessen, Van Duursen, De Goede,
Van der Kwaak-Wamelink en Vogelsang)

Hof van Discipline 15 september 2000, nr. 2935

(mrs. Fransen, Van der Grinten, Van der Hel, Minderhoud
en Hooykaas)

Feiten

Het kantoor van mr. X en het advocatenkantoor A vormen een kantoorcombinatie. Zij zijn gehuisvest in hetzelfde gebouw en gebruiken dezelfde fax. Deze laatste staat opgesteld in een voor alle advocaten van de beide kantoren toegankelijke ruimte. Elk kantoor heeft zijn eigen postvak, waarin de voor dat kantoor binnengekomen faxberichten worden gedeponeerd. Verder beschikken beide kantoren over een gemeenschappelijke archiefruimte. Zolang de dossiers nog niet zijn gearchiveerd bevinden deze zich in de eigen kantoorruimte van de behandelend advocaat. De overige advocaten hebben geen vrije toegang tot die ruimten.

In de periode 1 januari tot omstreeks april 1995 behandelt mr. B (behorende tot het kantoor A) een echtscheidingszaak voor klager. De ex-echtgenote van klager wendt zich in de loop van 1996 tot mr. X.

De klacht

Mr. X heeft niet de vrees van klager weggenomen dat mr. X kennis kon nemen van het dossier van klager, dat (nog) bij mr. B was en dat hij kennis kon nemen van faxberichten van klager die niet aan mr. X gericht waren.

Het verweer

Mr. X verweert zich met de stelling dat hij geen kennis heeft genomen van het dossier van klager, dat mr. B onder zich heeft. Van het gemeenschappelijk gebruik van de fax heeft klager geen nadelig gevolg ondervonden, maar ook niet kunnen ondervinden. In de tijd dat mr. X de zaak voor klagers ex-echtgenote in behandeling had, was klager geen cliënt meer bij mr. B. Klager had toen een andere advocaat, met wie geen kantoorcombinatie bestond.

Overwegingen van de raad

Uit niet is gebleken dat mr. X kennis heeft gehad of kunnen nemen van klagers dossier, dat zich bij mr. B bevond. Dit onderdeel van de klacht is ongegrond.

Wat de klacht met betrekking tot de gemeenschappelijke fax betreft ligt het anders. Ter zitting van de raad is gebleken dat iedereen van de kantoorcombinatie vrijelijk toegang heeft tot de plaats waar de binnekomende faxen worden gedeponeerd en dat hij/zij daarop een blik kan werpen. Een cliënt van een advocaat moet erop kunnen vertrouwen dat in een kantoorcombinatie slechts de eigen advocaat kennis van de inhoud van de door die cliënt verzonden fax kan verkrijgen. In casu bestond op grond van de hiervoor vastgestelde feiten de mogelijkheid dat de van klager afkomstige faxen in handen van mr. X zouden komen. Dit onderdeel van de klacht is derhalve gegrond.

Volgt

De raad legt geen maatregel op.

Overwegingen van het hof

In het door mr. X ingestelde appèl overweegt het hof als volgt.

De raad heeft als voorwerp van de klacht kennelijk niet gezien de interne kantoororganisatie met betrekking tot dossierbeheer en binnekomende faxberichten als zodanig, maar de daaruit voortvloeiende kennelijke vrees van klager dat mr. X, ten tijde dat hij optrad voor de vrouw, kennis heeft genomen van het door mr. B aangelegde dossier in klagers zaak en dat hij, ten tijde dat mr. B optrad voor klager, kennis heeft genomen van door klager aan mr. B gezonden faxberichten. Deze klachtopvatting is naar het oordeel van het hof niet onbegrijpelijk.

Het eerste onderdeel van de klacht heeft de raad ongegrond verklaard en het is daarom in hoger beroep niet meer aan de orde.

Mr. X heeft uitdrukkelijk verklaard dat hij in de periode van 1 januari tot omstreeks 1 april 1995 geen kennis heeft genomen van klagers faxberichten aan mr. B. Er zijn geen feiten of omstandigheden gebleken die het hof aanleiding geven om aan de juistheid van deze verklaring te twijfelen. Mr. X heeft verder opgemerkt dat het ook niet reëel is om het tegendeel aan te nemen, omdat hij immers in de genoemde periode kon weten noch behoefde te verwachten dat hij in de toekomst de belangen van de vrouw zou gaan behartigen. Ook dit komt het hof aannemelijk voor. Van feiten of omstandigheden die zouden (kunnen) meebrengen dat mr. X toch reeds in de genoemde periode enigerlei belangstelling zou hebben gehad voor klagers faxberichten is niet gebleken. Het hof verklaart het tweede klachtonderdeel daarom alsnog ongegrond.